

Styrets medlemmer

Vår saksbehandler/tlf.
Lise Rydje / 92834159

Vår ref.
24/294
Deres ref.

Oslo,
31.01.2024

Styremøte 1/24, 7. februar - Innkalling

Vi viser til kontakt og innkaller med dette styrets medlemmer til styremøte 1/24.
Møtestart onsdag 7. februar kl 10:00, i Hovedbygningen på NTNU Gløshaugen, styrerrommet.

Vedlagt oversendes saksdokumenter.

Vedr praktiske spørsmål, ta kontakt med Lise Rydje, mobil 92834159 / epost: lr@rcn.no

Vel møtt til møtet!

Med vennlig hilsen
Norges forskningsråd

Mari Sundli Tveit
Adm. direktør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevet signatur

Norges forskningsråds styre

DatoOnsdag 7. februar 2024
10:00-15:00**Sted**Styrerommet, Hovedbygningen, NTNU-Gløshaugen
(ligger i 2. etg. i Hovedbygningen på NTNU Gløshaugen, Høgskoleringen)

Sak S 01/24	Godkjenning av sakslisten	10:00-
Sak S 02/24	Godkjent vedtaksprotokoll fra styremøte 7/23, 6. des. -vedlegg	
Sak S 03/24	Spørsmål om habilitet	
Sak S 04/24	Skriftlige og muntlige orienteringer - vedlegg 1. Nye bestillinger fra departementene <ul style="list-style-type: none">• Stortingsmelding om gründere og oppstartsbedrifter - bidrag fra Forskningsrådet	- 10:20
Sak S 05/24	Internasjonalt samarbeid - vedlegg <ul style="list-style-type: none">• Innledning fra SINTEF• Forskningsrådets arbeid med internasjonalt samarbeid	10.20 – 11.50
Sak S 06/24	Orientering om oppdrag fra Forsvarsdepartementet og Kunnskapsdepartementet gitt i suppleredne tildelingsbrev for 2024 - vedlegg	11.50 – 12.00
	LUNSJ (45 min)	12.00 – 12.45
Sak S 07/24	KI-satsingen - vedlegg <ul style="list-style-type: none">• Besøk på The Norwegian Open Artificial Intelligence Lab (NAIL)• Det grønne skiftet: AI som viktig komponent i effektiv energiomstilling, v. Gunnar Hovland• «KI for tillit og bærekraft» – KI-milliardens ramme og retning – 2. behandling	12.45 – 14.45
Sak S 08/24	Oppnevning av nytt medlem til Forskningsrådets eksterne klageutvalg - vedlegg	14.45 – 14.50
Sak S 09/24	Eventuelt	14:50 – 14:55
Sak S 10/24	Vedtaksprotokoll godkjennes	14:55 – 15:00
Sak S 11/24	Oppsummering - Dialog mellom styret og adm. direktør	15:00 – 15:25

Norges forskningsråds styre, møte 7/2023

Dato

Onsdag 6. desember 2023
KI 10:00 -16:00

Sted

Forskningsrådets lokaler, Drammensveien 288

Til stede

Gunnar Bovim – leder
Birger Vikøren – nestleder
Gunnar Hovland
Linda Nøstbakken
Britt Elin Steinveg
Iselin Marstrander
Paula Eerola
Per Magnus Kommandantvold, ansattes representant
Per Arne Karlsen, ansattes representant

Forfall**Til stede fra****Forskningsrådet**

Mari Sundli Tveit, administrerende direktør
Anne Kjersti Fahlvik, områdedirektør Innovasjon i næringsliv og offentlig sektor
Tove Karin Stølen, områdedirektør Virksomhetsutvikling og drift
Jesper W. Simonsen, områdedirektør Investering, rådgivning og dialog
Benedicte Løseth, områdedirektør Forskningssystemet og internasjonalisering
Eva Irene Falleth, områdedirektør Bærekraftig samfunnsutvikling
Christian Haug-Moberg, pressesjef
Stig Slipersæter, avdelingsdirektør Strategi, rådgivning og samfunnsdialog
Lise Rydje, seniorkonsulent
Randi Myhre, seniorrådgiver/referent

Sak S 75: seniorrådgiver Ulla Marie Hegnar, seniorrådgiver Marianne Randen
Sak S 77: spesialrådgiver Yngvild Rådmannsøy Tømmerberg, spesialrådgiver Trond Einar Pedersen, spesialrådgiver Nina Therese Maubach
Sak S 78: spesialrådgiver Yngvill Rådmannsøy Tømmerberg, spesialrådgiver Ingvil Bjørnæs
Sak S 79: avdelingsdirektør Johan Skivik Aubell, spesialrådgiver Yngvill Rådmannsøy Tømmerberg
Sak S 80: avdelingsdirektør Hilde Erlandsen, spesialrådgiver Olaug Råd
Sak S 81: avdelingsdirektør Ørjan Munkvold, spesialrådgiver Tom Skyrud
Sak S 82: avdelingsdirektør Thomas Grønsten, rådgiver Josefin Bjørken
Sak S 83 og 84: fungerende avdelingsdirektør internrevisjon Heidi Eriksen

Eksterne innledere

Sak S 80: Tanja Storsul, prorektor for forskning og utvikling OsloMet, Terje Storhaug, direktør for teknologi og data Ruter, Yngvar Ugland, divisjonsdirektør i NewTechLab DNB

Sak S 73/23

Vedtak:

Godkjenning av sakslisten

Sakslisten godkjennes.

Sak S 74/23**Godkjent vedtaksprotokoll fra styremøte 6/23, 24. okt****Sak S 75/23**

Vedtak:

Spørsmål om habilitet

Styret gjorde en habilitetsvurdering i sak S 78/23 om oppnevning av nye porteføljestyrer. Gunnar Bovim, Britt Elin Steinveg og Linda Nøstbakken er vurdert som inhabile overfor enkelte foreslåtte porteføljestyremedlemmer. Disse fratrer derfor under sakens første del om overordnet profil og generelle kriterier, samt under vedtak for de styrene der personene som utløser inhabilitet er foreslått.

Sak S 76/23

Vedtak:

Skriftlige og muntlige orienteringer

Styret tar informasjonen til orientering.

Sak S 77/23

Vedtak:

Forskningsrådets strategi**- Unntatt offentlighet, Offentleglova §14**

Styret slutter seg til andreutkastet av strategien, og ber om at innspillene som fremkom i møtet innarbeides før utkastet brukes som utgangspunkt for den eksterne innspillsprosessen.

Styret slutter seg til forslag om ekstern involveringsprosess med de justeringer som framkom i møtet.

Sak S 78/23

Vedtak:

Profil og oppnevning av nye porteføljestyrer

Gunnar Bovim, Britt Elin Steinveg og Linda Nøstbakken fratrådte under sakens første del om overordnet profil og generelle kriterier på grunn av inhabilitet overfor personer som er foreslått til enkelte porteføljestyrer. Nestleder Birger Vikøren ledet saken. Ansattes representanter deltok ikke i behandlingen av saken.

Styret oppnevner følgende medlemmer til Forskningsrådets porteføljestyrer:

Porteføljestyre for demokrati og global utvikling

(Linda Nøstbakken og Gunnar Bovim er vurdert som inhabile og fratrådte under behandlingen).

Cecilie Daae, Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (Leder)
Tobias Alfven, Karolinska instituttet og Sachs' Children and Youth Hospital in Stockholm

Rebecca Borsch, NHO (Forskningssystemet)

Eirik Holmøyvik, UiB

Sissel Haugdal Jore, UiS

Einar Jørstad, Drammen kommune

Ivar Kolstad, NHH

Kristin Skare Orgeret, OsloMet

Stig Rune Sellevåg, FFI

Ane-Marte Solheim Skar, Folkehelseinstituttet

Indra de Soysa, NTNU

Camilla Tenna Nørup Sørensen, Det danske forsvarsakademi

Porteføljestyre for innovasjon

Ralph W. Bernstein, SINTEF Digital (Leder)
Gry Alsos, Nord Universitet
Wenche Synnøve Pedersen Dehli, Trondheim kommune
Karen Dolva, No Isolation
Rune Dahl Fitjar, UiS (Forskningssystemet)
Trond Furu, Norsk Hydro
Eirik Gjelsvik, Backe
Anne Karin Hamre, Vestlandsforskning
Brit Helle, EUREKA-nettverket
Lars Klevjer, Equinor Venture
Bjørn Platou, Decon-X

Porteføljestyre for velferd og utdanning

(Britt Elin Steinveg er vurdert som inhabil og fratradte under behandlingen)

Oddrun Samdal, UiB (Leder)
Inger Dyrnes, NHO
Torberg Falch, NTNU
Rune Halvorsen, OsloMet
Kjell Hugvik, Bodø kommune
Ole Marius Hylland, Telemarksforskning
Anna-Sara Lind, Uppsala universitet
Simen Markussen, Frischsenteret
Marit Lofnes Mellingen, Distriktssenteret (Forskningsystemet)
Torjer A. Olsen, UiT
Tine Prøitz, USN Handelshøyskolen
Trine Syvertsen, UiO
Henrik Daae Zachrisson, UiO

Porteføljestyret for banebrytende forskning

Terje Lohndal, NTNU (Leder)
Annette Bayer, UiT
Marianne Fyhn, UiO
Cathrine Holst, UiO
Inge Jonassen, UiB
Rasmus Larsen, Danmarks Tekniske Universitet
Barbara van Loon, NTNU
Tine Uberg Nærland, IFE
David Budtz Pedersen, Aalborg Universitet (Forskningsystemet)
Marie Rognes, Simula Research Laboratory
Inger Skjelsbæk, UiO
Magne Olav Sydnes, UiS
Jarle Trondal, UiA

Porteføljestyret for energi og transport

Marit Brandtsegg, Statens vegvesen (Leder)
Elisabeth Birkeland, Equinor
Torjus Bolkesjø, Statkraft
Martin Smedstad Foss, IFE
Inge Gran, SINTEF Energi
Sonja Vernøy Hansen, Corvus energy
Ingeborg Palm Helland, NINA (Forskningsystemet)
Merete Madland, UiS
Asgeir Thomasgard, NTNU
Bjørn-Johan Vartdal, DNV

Hans Erik Vatne, Vianode

Porteføljestyret for helse

Ole A. Andreassen, UiO (Leder)
Dawit Shawl Abebe, OsloMet
Erik Abildsnes, Kristiansand kommune
Tone Frost Bathen, NTNU
Eric Breit, Handelshøyskolen BI
Ole Jesper Dahlberg, Curida
Sameline Grimsgård, UiT
Bettina Husebø, UiB
Tove Klæbo Nilsen, Helse Nord RHF (Forskningsystemet)
Susanna Siri, UiT
Frode Strisland, SINTEF Digital
Joakim Sundnes, Simula
Marte Kvittum Tangen, Norsk forening for allmenntmedisin
Annica Øygard, Folkehelseforeningen

Porteføljestyret for klima og miljø

Trond Martin Dokken, NORCE (Leder)
Sandrine Benard, Miljødirektoratet (Forskningsystemet)
Camilla Brattland, UiT
Tord Dale, Virke
Andreas Duit, Stockholm Resilience Centre
NN¹
Leonard Sandin, NINA
Gunnhild Storbekkrønning Solli, NMBU
Arild Sundfjord, Polarinstituttet
Leonor Tarrasón, NILU
Mimmi Throne-Holst, SINTEF Ocean
Jane Nilsen Aalhus, Stavanger kommune

Porteføljestyret for mat og bioressurser

Eva Falch, NTNU (Leder)
Anne Bøen, Mattilsynet
Erik Olav Gracey, Biomar
Jon Erik Henriksen, Fiskeridirektoratet
Geir Huse, Havforskningsinstituttet
Arne Karlsen, Gunnar Klo
Merete Nygaard Kristiansen, Akvaplan-niva
Marianne Elisabeth Lien, UiO
Espen Rimstad, NMBU
Hans Asbjørn Sørlie, Norges Skogeierforbund
Nils Vagstad, NIBIO
Anne Cathrine Whist, TINE
Ågot Aakra, SINTEF Industri (Forskningsystemet)

Porteføljestyret for muliggjørende teknologier

Pinar Heggernes, UiB (Leder)
Lars Ailo Bongo, UiT
Andreas Brekke, NORSUS
Siri Bromander, Mnemonic
Magnus Gulbrandsen, UiO (Forskningsystemet)
Hanne Haslene-Hox, SINTEF Industri

¹ Med forbehold om arbeidsgivers godkjenning

Kristin Hollung, NOFIMA
Cathrine Phil Lyngstad, NAV
Helge Myklebust, Lærdal Medical
Ingrid Schjølberg, NTNU
Solveig Steinsland, Elkem
Dhayalan Velauthapillai, HVL

Porteføljestyret for forskningssystemet

Tanja Storsul, OsloMet (Leder)
Sandrine Benard, Miljødirektoratet (Klima og miljø)
Rebekka Borsch, NHO (Demokrati og utvikling)
Astri Dankertsen, Nord universitet (Samisk kultur og samfunn)
Rune Dahl Fitjar, UiS (Innovasjon)
Magnus Gulbrandsen, UiO (Muliggjørende teknologier)
Ingeborg Palm Helland, NINA (Energi og transport)
Marit Lofnes Mellingen, Distriktssenteret - Kompetansesenter for distriktutvikling (Velferd og utdanning)
Dagfinn Myhre, Telenor
Tove Klæbo Nilsen, Helse Nord RHF (Helse)
David Budtz Pedersen, Aalborg universitet (Banebrytende forskning)
Sven Stafström, Linköpings universitet
Ågot Aakra, SINTEF Industri (Mat og bioressurser)

Styret vedtar å avvikle styringsgruppen for Balanse+ og overføre ansvaret til porteføljestyret for forskningssystemet.

Sak S 79/23

Budsjettfordeling 2024 og porteføljestyrenes investeringsplaner for 2024-2027

Vedtak:

Styret godkjenner fordelingen på budsjettporteføljer og styrer for 2024. Eventuelle endringer som følge av Styrets behandling innarbeides i den endelige budsjettfordelingen.

Administrerende direktør gis fullmakt til å justere budsjettfordeling 2024 på grunnlag av Stortingets endelige budsjettbehandling og tildelingsbrev fra departementene. Fullmakten gis under forutsetning av at det ikke skjer vesentlige endringer i Stortingets endelige budsjettvedtak eller i tildelingsbrev.

Administrerende direktør gis fullmakt til å justere fordelingen mellom underliggende formål innenfor budsjettporteføljene innenfor de tildelte rammer, i samsvar med føringer fra det enkelte departement.

Ufordelte midler fra nysalderingen 2022 (407,7 mill. kroner) fordeles til SFI-ordningen for å dekke opp tidligere overbevilgninger.

Styret godkjenner investeringsplanene med de innspill som kom i møtet.

Sak S 80/23

Kunstig intelligens

1. Seminar med inviterte innledere

2. «KI for tillit og bærekraft» – KI-milliardens ramme og retning

Vedtak:

Administrasjonen tar med Styrets innspill til saken, og vil legge særlig vekt på behovene for konsentrasjon, samarbeid på tvers av fag, aktører og sektorer og nettverks- og møteplassaktivitet i det videre arbeidet.

Sak S 81/23

Forslag til virksomhetsbudsjett 2024

Vedtak:

Styret godkjenner virksomhetsbudsjettet for 2024. Administrerende direktør får fullmakt til å justere budsjettet i tråd med tildelingsbrev og for strategiske initiativ ved behov, innenfor rammen av virksomhetsbudsjettet.

Sak S 82/23**Status for arbeid med informasjonssikkerhet og GDPR
- Unntatt offentlighet, Offentleglova §14**

Vedtak:

Styret tar saken om Forskningsrådets arbeid med informasjonssikkerhet og GDPR til etterretning.

Sak S 83/23**Internrevisjonen – organisering og instruks/
Revisjonsutvalget – medlemmer og mandat**

Vedtak:

Styret vedtar at Forskningsrådets internrevisjon skal utkontrakteres og at arbeidet med en anbudskonkurranse iverksettes.

Styret vedtar at nåværende innretning av Forskningsrådets internrevisjon fortsetter ut 1. halvår 2024, evt. til avtale om utkontraktert internrevisjon er på plass, for å sikre at det kan gjennomføres revisjoner i 1. halvår 2024.

Styret vedtar vedlagte instruks for internrevisjonen.

Styret vedtar vedlagte mandat for revisjonsutvalget.

Styret vedtar at Birger Vikøren (leder) og Britt Elin Steinveg utnevnes som Styrets medlemmer til revisjonsutvalget.

Sak S 84/23**Internrevisjonens forslag til revisjonsplan for 1. halvår 2024**

Vedtak:

Styret vedtar internrevisjonens forslag til revisjonsplan for 2024.

Sak S 85/23**Eventuelt**

Sak S 86/23**Vedtaksprotokoll godkjennes**

Vedtak:

Styret godkjenner vedtaksprotokollen.

Sak S 87/23**Lønnsjustering administrerende direktør
- Sakspapirene er unntatt offentlighet, Offentleglova §13**

Vedtak:

Administrerende direktørs lønn justeres med 5,1 prosent.

Sak S 88/23**Oppsummering**

Norges forskningsråd
Postboks 564
1327 LYSAKER

Deres ref

Vår ref

Dato

23/7363-22

23. januar 2024

Stortingsmelding om gründere og oppstartsbedrifter - bidrag fra Forskningsrådet

Vi viser til workshop avholdt mellom NFD, Forskningsrådet, Patentstyret, Investinor, Siva og Innovasjon Norge 9. januar hvor dere presenterte deres innspill til den kommende meldingen om gründere og oppstartsbedrifter, jf brev fra NFD av 21 desember 2023 med invitasjon til innspillsmøte.

Vi takker for presentasjonen som ble gitt fra Forskningsrådet, og viser til enighet om at Forskningsrådet kan gi en utdypende beskrivelser av disse i form av tekstbidrag i løpet av januar måned, som formidlet på møtet.

Dersom Forskningsrådet også ønsker å gi beskrivelser av andre forhold dere mener er sentrale i dette arbeidet så mottar vi gjerne det.

Med hilsen

Mette Hjermann (e.f.)
fungerende avdelingsdirektør

Mattias Gripsrud
underdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi

Postadresse
Postboks 8090 Dep
0032 Oslo
postmottak@nfd.dep.no

Kontoradresse
Kongens gate 8
www.nfd.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
912 660 680

Avdeling
Forsknings- og
innovasjonsavdelingen

Saksbehandler
Mattias Gripsrud
22 24 64 77

Kunnskapsdepartementet

Sak S 05/24: Internasjonalt samarbeid

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Styret	Benedicte Løseth	Inger Midtkandal mfl.	
Fra			
Adm dir Mari Sundli Tveit			

Bakgrunn

Forskningsrådet skal være en tydelig forskningsstrategisk rådgiver både nasjonalt og internasjonalt. For å nå målene i langtidsplanen er det en forutsetning at både Forskningsrådet og forskningsaktørene jobber godt internasjonalt for økt og bedre forsknings- og innovasjonssamarbeid både innenfor og utenfor Europa. Innenfor rammene av ansvarlig internasjonalt samarbeid skal forskningen holde høy kvalitet i en internasjonal målestokk, vi skal løse de globale bærekraftutfordringene i fellesskap og næringsaktørene skal være konkurransekraftige og innovative på en internasjonal arena.

De nasjonale og internasjonale forsknings- og innovasjonssystemene er så tett sammenvevde at de ikke lar seg skille. Norge står for om lag 0,5 % av verdens totale forskningspublisering (OECD) og vi må sikre at nødvendig kompetanse finnes hjemme for å nyttiggjøre oss av kunnskapen vi trenger utenfra. Forskningsrådets arbeid må forholde seg til den globale utviklingen, den geopolitiske situasjonen og internasjonale verdikjeder og markeder når vi utvikler virkemidler og rammevilkår for de nasjonale konkurransearenaene for forskere, næringsliv og offentlig sektor. Videre må FoU-utvikling i ulike sektorer som for eksempel helse, klima og energi ses i sammenheng med den internasjonale politikktutviklingen på feltet.

I november 2023 inviterte Forskningsrådet til to innspillmøter for å få innspill fra de forskningsutførende sektorene på hvordan vi kunne legge til rette for økt og bedre forsknings- og innovasjonssamarbeid både innenfor og utenfor Europa. På møtene ble det tydelig skissert hvordan betydningen av internasjonalt samarbeid har økt fordi det som skjer internasjonalt får raskere betydning nasjonalt. Veien fra forskning til marked og fra policy-endringer til implementering har blitt kortere, og behovet har økt for at Forskningsrådet har en sterk og helhetlig forskningsstrategisk rolle også internasjonalt.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet

Det er behov for å vurdere hvordan internasjonalt samarbeid kan styrkes gjennom Forskningsrådets porteføljer, nasjonale og internasjonale virkemidler og avtaler. Det er videre behov for å se helhetlig på Forskningsrådets internasjonale arbeid.

Uten å være altomfattende, presenterer denne saken først noe av bredden i Forskningsrådets internasjonale arbeid og synliggjør deretter noen særlig viktige områder hvor innsatsen kan vurderes forsterket framover.

Saken gir bakgrunn for Forskningsrådets forskningsstrategiske rolle og er en forberedelse blant annet for den rådgivningsrollen vi har i forbindelse med EUs neste rammeprogram og knyttet til Styrets reise til Brussel i april 2024.

Hovedpunkter

Forskningsrådet har lagt til rette for, og legger til rette for, internasjonalt samarbeid gjennom arenaer for policydialog og gjennom nasjonale, bilaterale og multilaterale arenaer for finansiering av forskning og innovasjon.

Arenaer for policyutvikling for forskning og innovasjon

De viktigste arenaene for policydialog som ikke er knyttet til utlysning av midler er Science Europe, TAFTIE, Global Research Council, det nordiske samarbeidet og European Research Areas mange undergrupper. I tillegg er Forskningsrådet medlem av en lang rekke internasjonale organisasjoner vi samarbeider godt med på ulike områder, vi har samarbeidsavtale med kommisjonens Joint Research Centre og deltar i en rekke fora innenfor de fleste fagområder, for eksempel gjennom OECD, Research on Research Institute, i Mission Innovation, International Arctic Science Committee og andre arenaer knyttet til hav og polarforskning, helse etc.

Den viktigste merverdien av dette arbeidet er å utveksle erfaringer og møte felles utfordringer knyttet til forsknings- og innovasjonsfinansiering slik som evaluering av forskning, utvikling og innovasjonsprosjekter, internasjonalt samarbeid, rammevilkår for næringslivet, fordeling mellom grunnleggende og anvendt forskning etc. I tillegg er samfunnsutfordringer, science diplomacy, forskning for politikkutvikling, åpen forskning, forskningsetikk, likeverdige partnerskap, ansvarlig internasjonalt etc områder det jobbes med i fellesskap. For det næringsrettede samarbeidet omfatter dette spesielt rammevilkår for deep-tech bedriftene. Utviklingen på disse områdene er viktig for norsk forskning og innovasjon, og da må Norge både være med å utvikle fagfeltene samt følge med på trender og oppdatert kunnskapsgrunnlag.

EUs rammeprogram for forskning og innovasjon og andre multinasjonale konkurransearenaer

EUs rammeprogram for forskning og innovasjon er Norges viktigste kilde til finansiering av internasjonalt samarbeid innenfor forskning og innovasjon. Forskningsrådet og Innovasjon Norge har av regjeringen fått ansvar for norsk deltakelse og vi har utviklet et godt støtteapparat for norsk deltakelse. Kjernene i støtteapparatet som skal sikre norsk suksess er National Contact Points (NCP). De er EU-Kommisjonens forlengende arm mht utlysninger og mobilisering og veiledning av søkere. I Norge er NCPene også oppnevnt som eksperter. Det betyr at de har en formell rolle i å støtte de norske delegatene i programkomitéarbeidet. Delegatene er oppnevnt fra departementene. Målet med programkomitéarbeidet er blant annet å påvirke utlysningene slik at de passer norske søkere. NCPene/eksperterne samler innspill fra norske søkermiljøer gjennom referansegrupper for hvert delprogram i Horisont Europa og sikrer at norske innspill er forankret i nasjonale strategier. I tillegg består støtteapparatet også av et godt utviklet gratis kurstilbud for norsk søkere, prosjektetableringsstøtte og ordninger for å øke suksessraten for norske søkere.

Norge har hatt økende suksess i rammeprogrammet og norsk retur fra Horisont Europa utgjør nå om lag 1/3 av konkurranseutsatte midler til norske FoU-aktører hvis man ser midler fra rammeprogrammet og Forskningsrådet samlet. Bare i 2023 har norske søkere konkurrert seg til over 531 millioner euro fra Horisont Europa.

Det er et mål å øke norsk deltakelse, spesielt fra næringslivet og offentlig sektor. Næringslivets andel av norsk deltakelse har imidlertid gått ned fra 25% av total norsk retur i Horisont 2020 til 18% så langt i Horisont Europa.

Samlet returrate i Horisont Europa er på 3,23% av totalt utlyste midler pr desember 2023. Det er godt over norsk ambisjon om 2,8% retur og betydelig over retur for forrige rammeprogram, Horisont 2020, som var på 2,53%. Den høye norske returen og instituttens store andel av denne, legger press på RETUR-EU. Norske institutter har lav grunnfinansiering sammenlignet med andre europeiske institutter. Tildelinger fra Horisont Europa dekker ikke instituttens kostnader ved deltakelse, og de får derfor tildelinger gjennom RETUR-EU tilsvarende 30-50 % av EUs tildelinger for å kompensere for manglende kostnadsdekning og dermed sikre deltakelse.

Innenfor Horisont Europa er om lag 25 % av midlene satt av til partnerskap hvor det kreves at ulike aktører bidrar med egne og/eller nasjonale midler i tillegg til støtten fra Kommisjonen. Forskningsrådet deltar for tiden i 14 samfinansierte og to institusjonelle partnerskap med midler fra årlige tildelinger fra departementene, og vi må ta stilling til deltakelse i anslagsvis fem nye samfinansierte partnerskap i løpet av 2024. I tillegg kommer deltakelse fra andre norske aktører i institusjonelle og avtalebaserte partnerskap¹. Kommisjonen oppfordrer medlemslandene til å forplikte 5% av nasjonal offentlig finansiering til felles program og partnerskap innen 2030².

Samfunnsoppdragene (missions) ble innført med Horisont Europa. Norske aktører har gjort det relativt godt i utlysningene knyttet til EUs fem samfunnsoppdrag. For at Norge imidlertid skal kunne ta ut det fulle potensialet fra samfunnsoppdragene og raskt få tatt ny kunnskap i bruk, må et bredt spekter av relevante offentlige og private aktører involveres. Når det gjelder de nasjonale samfunnsoppdragene har Forskningsrådet fått et tydelig oppdrag og ressurser til å koordinere arbeidet, men vi har ikke kapasitet til å ta denne rollen for europeiske samfunnsoppdragene.

Norge har vært assosiert til EUs rammeprogram for forskning og innovasjon siden EØS-avtalen trådte i kraft i 1994. Kunnskapsdepartementet (KD) etablerte i november 2023 en arbeidsgruppe med Forskningsrådet, Innovasjon Norge, Nærings- og fiskeridepartementet, Digitaliserings- og Forvaltningsdepartementet og Klima- og Miljødepartementet som skal fremme anbefalinger om norske hovedprioriteringer for neste rammeprogram (FP10). Tilrådingene fra arbeidsgruppa skal foreligge innen 15. april 2024. På bakgrunn av dette og i samråd med berørte departementer, Forskningsrådet og Innovasjon Norge tar KD sikte på å utarbeide et første norsk innspill til Kommisjonens arbeid med FP10 innen 1. juni 2024. I januar 2024 ble det etablert en intern FP10-gruppe i Forskningsrådet med representanter fra alle områdene. Gruppas posisjoner tas med til KDs gruppe for forberedelser av FP10, men den vil også ha en rolle i å sikre et godt kunnskapsgrunnlag for Forskningsrådets ledelse og styre i arbeidet knyttet til FP10.

EU vektlegger synergier mellom Horisont Europa og tilstøtende EU-program. Norge deltar i blant annet Digital Europa og Det europeiske forsvarsfondet (EDF), men ikke i for eksempel LIFE-programmet som finansierer klima og miljøtiltak eller program finansiert av Strukturfondene (med unntak av Interreg). Det er utfordrende å utnytte synergiene fra norsk side, spesielt med Digital Europa, dels fordi støtteapparatet ikke er tilsvarende utviklet med økonomiske støtteordninger (PES og RETUR-EU) og fordi EU selv ikke har lagt godt nok til rette for synergiene.

I tillegg til EUs rammeprogram for forskning og innovasjon deltar Forskningsrådet med midler til andre tematiske multinasjonale konkurransearenaer gjennom europeiske og internasjonalt samarbeid, f.eks. Belmont Forum, NordForsk, Human Frontier Science Program.

¹ [Europeisk partnerskap \(forskningsradet.no\)](https://www.forskningsradet.no)

² eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0628

I tilknytning til EØS-avtalen bidrar Norge til bilaterale forskningsprogram mellom utvalgte EU-land og Norge, Island og Liechtenstein. Forskningsrådet følger opp norske forskningsmiljøers interesser knyttet til disse programmene som i perioden 2014-2021 beløp seg til ca. 220 mill. euro hvorav om lag 1/3 tilfaller norske partnere.

Forskningsrådets virkemidler for forskning og innovasjon

Forskningsrådet åpner for internasjonale FoU-samarbeidspartnere i våre ordinære utlysninger og kan, med unntak av næringslivspartnere, også finansiere utenlandske partnere. Blant samtlige FoU-prosjekter finansiert av Forskningsrådet med oppstart i årene 2019-2023, hadde 24% av prosjektene oppført internasjonal samarbeidspartner. I 40% av disse mottar internasjonale partnere midler. Til sammen vil disse utenlandske partnere motta om lag 2% av midler som er bevilget i disse årene. Noe av dette er bevilget fra midler underlagt ODA-krav hvor midlene er ment å skulle tilfalle partnerland.

Praksis for å registrere internasjonale partnere som *ikke* mottar midler fra Forskningsrådet har variert og vi kan anta betydelig underrapportering av internasjonale partnere. 67% av forskerprosjektene, 53% av kompetanse og samarbeidsprosjektene og 12% av innovasjonsprosjektene oppgir at de har internasjonale samarbeidspartnere. Porteføljeanalysene vil kunne synliggjøre hvordan internasjonalt samarbeid varierer mellom ulike fagområder.

Flere andre land bevilger midler til internasjonale samarbeidspartnere, ofte innenfor visse forutsetninger og rammer. Money Follows Cooperation" (MFC) avtaler åpner for gjensidighet slik at norske forskningsorganisasjoner kan finansieres av utenlandske forskningsråd når de samarbeider med partnere i det aktuelle landet. Science Europe har utviklet WEAVE - en samarbeidsplattform som gjør det mulig å koble finansiering fra ulike forskningsråd i bilaterale og trilaterale forskningsprosjekter slik at hvert land kun finansierer egne forskere. Forskningsrådet har sluttet seg til ordningen og tar sikte på å pilotere deltakelse i løpet av det kommende året.

Forskningsrådet forvalter midler til utlysninger innenfor **global helse, utviklingsforskning og utenrikspolitikk**. Midlene til global helse og utviklingsforskning og til dels utenrikspolitikk er underlagt ODA-krav som tilsier at forskningen skal ha som mål å bidra til økonomisk utvikling og velferd i utviklingsland. Det legges opp til å finansiere de internasjonale samarbeidspartnere i prosjektene og mange av utlysningene har krav om likeverdig samarbeid med partnere fra utviklingsland.

'**FRIPRO** treåring forskerprosjekt med internasjonal mobilitet' inkluderer 2 års utenlandsopphold for norske forskere. I tillegg tilbyr vi ordninger for 3-12 måneders **utenlandsopphold** for doktorgrads- og postdoktorgradsstipendiater. FRIPROs treårige forskerprosjekt med internasjonal mobilitet erfarer at deltakerne får styrket sitt internasjonale nettverk og samarbeid, og at det er et godt virkemiddel for karriereutvikling. Hensikten med ordningen er å motivere til internasjonal kontakt for å tilføre norske miljøer ny kunnskap og nettverk.

Om lag halvparten, og stadig synkende andel av søkerne til mobilitetsordningene, har norsk statsborgerskap. Utviklingen er parallell med internasjonaliseringen av norsk forskning målt i andelen forskere med utenlandsk bakgrunn. Den har økt markant de siste årene (fra 18-29 % fra 2007-2018) og om lag halvparten som fullfører doktorgrad i Norge har nå utenlandsk statsborgerskap. I 2021 ble det innført nye krav i FRIPRO treårig forskerprosjekt med internasjonal mobilitet for å sikre at

søkere til mobilitetsordningene har en sterkere tilhørighet til norske forskningsmiljøer og øke sannsynligheten for at tilfører norske miljøer ny kunnskap og nettverk.

Utlysning for **gjesteforskere** til Norge ble stengt i desember 2022 på grunn av budsjett situasjonen. Kostnader for gjesteforskere kan imidlertid legges inn i FoU-søknader dersom det eksplisitt åpnes for det.

Samarbeid utenfor Europa

Forskningsrådet har en viktig rolle i oppfølgingen av Regjeringens Strategi for forskning og høyere utdanningssamarbeid med Brasil, Canada, India, Japan, Kina, Russland (per tiden i dvale), Sør-Afrika, Sør-Korea og USA (**Panoramastrategien**). Vi har gode rammer for samarbeidet med de fleste av disse og vi møter dem på mange av policy arenaene vi deltar på. Sammen med Kunnskapsdepartementet deltar vi i bilaterale dialoger (Joint Committee/Commission) med alle landene bortsett fra USA og Canada, og vi medfinansierer forsknings-, utdannings- og teknologiutsendinger ansatt ved Innovasjon Norges kontorer i Brasil, India og Japan. Innenfor energi har Forskningsrådet bilaterale utlysninger med Brasil, finansiert av Energidepartementet. Vi har også et bilateralt forskningsprogram med Sør-Afrika og en 15 år lang India-satsing finansiert av Utenriksdepartementet. Ellers er bilaterale utlysninger prioritert ned til fordel for multilaterale arenaer, Money Follows Cooperation-avtaler, lead agency avtaler, nasjonale utlysninger og bilateral dialog.

Det er viktig at spesielt samarbeid med utviklingsland bygger på prinsippene om likeverdige partnerskap og at forskningssektoren følger retningslinjer for ansvarlig internasjonalt kunnskapssamarbeid, spesielt i samarbeid med land Norge ikke har sikkerhetspolitisk samarbeid med.

INTPART er Forskningsrådets mest målrettede virkemiddelet for økt samarbeid med panoramalandene. INTPART tilbyr nettverksfinansiering for å etablere internasjonale partnerskap for framragende forskning, utdanning og innovasjon. Virkemiddelet er gjennom innspillmøter for internasjonalt samarbeid trukket fram av norske forskningsorganisasjoner som et godt virkemiddel som med fordel kan videreutvikles og gjerne omfatte flere land. INTPART har begrensede midler, men porteføljestyrene kan velge å legge til egne midler for å stimulere til prosjekt innenfor sine fagområder, også med egne prioriteringer av samarbeidsland.

EUREKA har en plattform for tilrettelagt internasjonalt samarbeid med Global Stars programmet. Her kan deltakerlandene ta initiativ til multilaterale utlysninger med land utenfor Europa innenfor ønsket tema. Denne arenaen kan utnyttes bedre innenfor Forskningsrådets tematiske satsinger.

COST er internasjonale forskernettverk som har vist seg svært verdifulle blant annet for økt suksess i Horisont Europa. Norge deltar i nærmere 90 prosent av over 300 aktive nettverk som til sammen samler forskere fra over 50 land.

Global Approach er EUs strategi for internasjonal FoU samarbeid. Horisont Europa er det viktigste virkemiddelet. EUs rammeprogram for Forskning og innovasjon har, i tillegg til nasjonale midler, vært den viktigste arenaen for finansiering av norsk samarbeid med Panoramalandene. I Horisont Europas arbeidsprogram for 2023-24 oppfordres det til internasjonalt samarbeid med 3dje land i 22% av utlysningene i Søyle II Globale utfordringer og konkurransedyktig næringsliv. Virkemiddelet Innowwide (European INNOvative Business solutions in WorldWIDE markets) tilbyr markedsavklaringsmidler til europeiske bedrifter som søker å etablere seg utenfor Europa. Norge har ikke utnyttet dette virkemiddelet godt og vi burde generelt ha potensiale til å øke samarbeid med land utenfor Europa gjennom Horisont Europa.

Hvilke land samarbeider vi mest med?

Både gjennom EUs rammeprogram og gjennom Forskningsrådets egne utlysninger, samarbeider norske aktører mest med **andre nordiske og vest-europeiske land, i tillegg til USA og Canada**. Det er også primært til disse landene forskere velger å dra med støtte fra mobilitetsordningene våre. De landene som mottar mest midler gjennom Forskningsrådets utlysninger er med god margin Storbritannia og USA, etterfulgt av Sverige, Danmark, Nederland og Tyskland.

Samtidig peker publiseringsdata på at **Kina** nå er verdens største forskningsnasjon, og det landet Norge samarbeider mest med på teknologisk forskning. Regjeringen og KD er tydelige på at Kina fremdeles er et prioritert samarbeidsland, men samtidig et land vi ikke har sikkerhetspolitisk samarbeid med, og i tillegg med en identifisert etterretningstrussel spesielt rettet mot akademia.

Afrikanske land mottar en god del midler fra Forskningsrådet gjennom global helse- og utviklingsforskning. Afrika er EUs nærmeste nabo og en geopolitisk prioritet. EU og den Afrikanske Union har inngått en partnerskapsavtale og styrker samarbeidet, også innenfor forskning og innovasjon. Målsettingen er å finne lokale løsninger på globale utfordringer, som ofte rammer Afrika hardest. EU har inngått allianser med den Afrikanske Union om innovasjonspartnerskap og har egne Afrikainitiativ i Horisont Europa hvor det så langt er satt av midler til 70 utlysninger som retter seg mot samarbeid med afrikanske land. Samtlige afrikanske land får finansiert sin prosjektdeltakelse i Horisont-prosjekter fra EU. Norge samarbeider med 35 afrikanske land gjennom Horisont 2020 og samarbeider så langt i Horisont Europa med 25 afrikanske land i 53 prosjekter.

Vi har hatt bilaterale utlysninger med noen prioriterte land utenfor Europa, men det meste av samarbeidet finansieres gjennom EUs rammeprogram og ordinære nasjonale utlysninger. Bilateralt samarbeid har imidlertid fungert godt som arena for å bygge relasjoner som senere er videreført på multilaterale arenaer. Forskningsrådet er i tildelingsbrevet fra KD for 2024 bedt om å særskilt prioritere Sør-Korea.

Forsterket innsats framover

Samspill mellom nasjonale og europeiske konkurransearenaer

Forskningsrådet er ifølge *Regjeringens strategi for norsk deltakelse i Horisont Europa og det Europeiske forskningsområdet* forventet å legge til rette for godt samspill mellom nasjonale og europeiske konkurransearenaer. Vi bruker for eksempel nasjonale midler for å delta i samfinansierte partnerskap og vi har tilpasset vurderingskriterier i egen søknadsbehandling til de kriteriene som brukes i EUs rammeprogram. Et godt samspill med den europeiske arena krever imidlertid også at utlysninger og tidsløp planlegges med hensyn til frister og stadier i utvikling av teknologi slik at norske aktører kan bevege seg mellom konkurransearenaene.

Porteføljene må bidra med nasjonale midler i internasjonale finansieringsarenaer for at norske aktører skal kunne delta. Det gjelder partnerskapene i Horisont Europa og andre multilaterale arenaer der Forskningsrådet deltar, som Belmont Forum, EUREKA, NordForsk, Human Frontier Science Program m.fl

Porteføljestyrenes ansvar er å maksimere effekten av sine investeringer og må ta høyde for tilgrensende politikktutforming og internasjonale aktiviteter og muligheter. Å legge føringer på nasjonale utlysninger for økt internasjonalt samarbeid er et kraftfullt virkemiddel. Det kan imidlertid vurderes som tiltak dersom man ikke er fornøyd verken med nivået eller retningen på det internasjonale arbeidet innenfor den enkelte portefølje. De må imidlertid vurdere hvordan den nasjonale porteføljen

skal innrettes for å legge til rette for et godt samspill med den europeiske arena innenfor samme fagområde. Hovedmønsteret i norsk suksess er at vi gjør det godt i Horisont der vi har gode nasjonale arenaer som har bygget kompetanse. Samtidig kan det være områder hvor EU ikke dekker nasjonale behov, og hvor porteføljestyrene må sørge for komplementære nasjonale eller internasjonale aktiviteter.

Framover blir samspillet mellom neste runde med EØS-midlene, ERA-arbeidet, nasjonale midler og Horisont Europa viktig. Hvordan EU legger til rette for synergier mellom EU-programmene framover blir viktig for Norge, spesielt om det krever at vi bruker nasjonale midler for å hente ut effekten av deltakelsen.

Merverdien ved deltakelse i europeiske prosjekter er stor i form av finansiering, nettverk, kunnskapsutvikling, markedsadgang, kunder og industripartnere. Vi får store effekter av å delta internasjonalt, og vi må derfor vurdere hvordan vi innretter og dimensjonerer oss nasjonalt for økt europeisk deltakelse. Best utnyttelse av de europeiske arenaene kreves et rett dimensjonert og riktig innrettet støtteapparat for alle EU-programmene. Forskningsrådets kapasitet er redusert på grunn av nedbemanning og vi jobber for å klare å utnytte enda bedre de nasjonale porteføljene og bredden av Forskningsrådet og Innovasjon Norges apparat for å mobilisere til internasjonalt samarbeid.

Næringslivets internasjonale samarbeid

Helt ferske oppdateringer av resultater fra Horisont Europa viser at næringslivets andel av norsk retur har gått tilbake. Før eventuelle tiltak kan vurderes, må det analyseres hvorfor, og blant hvilke aktører og næringsområder vi kan se en nedgang. Deretter vil vi vurdere i hvilke deler av rammeprogrammet vi har potensiale for å øke. En åpenbar kilde til mobilisering er Forskningsrådets egen portefølje av prosjekter. Internasjonale partnere er registrert i kun 12% av Forskningsrådet innovasjonsprosjekter. Forskningsrådet finansierer ikke internasjonale bedriftspartnere, og søkerne har heller ikke nødvendigvis intensiver til å registrere internasjonale partnere som ikke har direkte roller i prosjektene, så internasjonalt samarbeid kan være langt høyere også for næringslivets Fol-prosjekter. Imidlertid må vi se helhetlig på utviklingen av næringslivets internasjonale Fol-samarbeid gjennom både Forskningsrådet og Horisont Europa. Forskningsrådet må legge til rette for at bedriftene som har gjennomført innovasjonsprosjekter får oppfølging fra Innovasjon Norge for muligheter blant annet i EUs program for vekst og skalering (EIC akseleratoren).

Samarbeid med Afrika

Afrika er det kontinentet som har raskest voksende befolkning og har en rask utvikling i BNP. Norge har gode forutsetninger for å styrke samarbeidet med Afrika ved å utnytte og videreutvikle eksisterende nasjonale og multinasjonale ordninger og bør gjøre det parallelt med at EU forsterker samarbeidet. Det bilaterale samarbeidet med Sør-Afrika er videreført i en ny fem-årsperiode og Forskningsrådet har gitt skriftlig innspill til Regjeringens kommende strategi for Afrika-samarbeid hvor vi ønsker velkommen en strategi med et sterkt fokus på forskning og innovasjon. Økt samarbeid med afrikanske land må bygge på likeverdige partnerskap og vil kreve at vi utnytter policy arenaene for forsterket dialog med utvalgte afrikanske land. Vi må videre utforske et tettere Team-Norway samarbeid og vi må vurdere å søke samarbeid med andre europeiske land som har etablert mer omfattende samarbeid med afrikanske aktører gjennom Horisont Europa.

Risiko og økonomiske / Ressursmessige konsekvenser

Saken har ingen direkte økonomiske konsekvenser, men belyser saker som kan reise spørsmål om innretning av virkemidler og ressurser for å øke internasjonal forskning og innovasjonssamarbeid.

Forberedelse / prosess

Saken er utarbeidet av avdelingen for Internasjonalt samarbeid i samarbeid med avdelingene for Demokrati og internasjonale relasjoner, Banebrytende forskning, Industri og tjenestenæring og Hav og Polar.

Videre saksgang

Styret skal til Brussel i slutten av april 2024 for å ha forskningsstrategiske diskusjoner med nøkkelinstitusjoner og personer i påvirkningsposisjon og som er relevante for utviklingen av det 10. rammeprogram.

Porteføljeanalysene vil inneholde analyser av internasjonalt samarbeid i bredt som grunnlag for tilrettelegging av internasjonalt samarbeid i porteføljeplanene og godt samspill mellom nasjonale og internasjonale arenaer innenfor porteføljene.

Analyser av næringslivets deltakelse i Horisont Europa og internasjonale samarbeid gjennom Forskningsrådets porteføljer vil gjøres på tvers av relevante avdelinger i Forskningsrådet som grunnlag for eventuelle tiltak for økt mobilisering.

Vurderinger av hvordan vi kan styrke samarbeidet med Afrika gjennom nasjonale programmer, Horisont Europa og andre arenaer vil gjøres av avdeling for internasjonalt samarbeid i samarbeid med andre relevante avdelinger i Forskningsrådet.

Forslag til vedtak

Styret tar saken til orientering

Styret ber administrasjonen vurdere hvordan internasjonalt samarbeid kan styrkes gjennom Forskningsrådets porteføljer, nasjonale og internasjonale virkemidler og avtaler.

Sak S 06/24

Orientering om oppdrag fra Forsvarsdepartementet og Kunnskapsdepartementet gitt i supplerende tildelingsbrev for 2024

Til
Styret

Ansvarlig Direktør
Benedicte Løseth

Saksbehandler
Pål Sørgaard

Vedlegg

1. Supplerende tildelingsbrev med oppdrag
2. Oppsummering av EU-kommisjonens "White Paper" fra 24. januar 2024

Fra
Administrerende direktør Mari Sundli Tveit

Bakgrunn

Forskningsrådet har fått et oppdrag i supplerende tildelingsbrev knyttet behovet for at det norske forskningssystemet innrettes bedre for å håndtere Norges totale kunnskapsbehov, både åpen, skjermingsverdig og gradert kunnskap. Det er et felles oppdrag til Forskningsrådet, NSM og FFI, og både KD og FD er oppdragsgivere. Tildelingsbrevet er vedlagt.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet

Saken er en orientering til Styret om oppdragets innhold og organisering av arbeidet.

Hovedpunkter

Prosjektet er nå etablert med styringsgruppe (med Gunnar Bovim som leder og Mari Sundli Tveit som medlem), to arbeidsgrupper (den ene ledet av Benedicte Løseth, Forskningsrådet, den andre av FFI) og et sekretariat (ledet av Pål Sørgaard, Forskningsrådet). Internt i Forskningsrådet har vi etablert en kjernegruppe for de aktive deltakerne i arbeidet og en ressursgruppe bestående av personer prosjektet kan trekke på ved behov.

Prosjektet berører:

Forskningsrådet som forvalter av forskningsmidler (finansiering av prosjekter med gradert innhold, kanskje også graderte søknader), berørte forskningsinstitusjoner og forskningsinfrastrukturer som må håndtere både ordinær, åpen forskning og forskning med gradert innhold og data, samt forskningspolitikken, særlig med tanke på den kommende systemmeldingen.

Dette er utfordringer som mange land jobber med. Det er mye å lære av andre, og styrets kommende Brussel-tur kan være en anledning til å bli bedre kjent med denne tematikken og de utfordringene den innebærer.

Det kan også være verdt å nevne at EU-kommisjonen har nylig lanserte nye initiativ for å styrke Europas økonomiske sikkerhet. To av initiativene er:

- promoting further discussions on how to better support research and development involving technologies with dual-use potential;

- proposing that the Council recommends measures aimed at enhancing research security at national and sector level

En kort oppsummering av innholdet i nytt "White paper" fra EU-kommisjonen lansert den 24.1.2024 om hvordan fremme forskning og utvikling som involverer teknologier med potensial for dobbeltbruk (sivilt og militært) er vedlagt.

Risiko og økonomiske / Ressursmessige konsekvenser	Det er ingen økonomisk risiko. KD har i sitt tildelingsbrev bevilget 1 million kroner. Oppdraget medfører naturlig nok noen ressursmessige konsekvenser. Med de korte tidsfrister som er gitt, vil arbeidet med oppdraget medføre at noen andre leveranser må forskyves noe i tid.
Forberedelse / prosess	Saken er forberedt i Avdeling for forskningsdata og -infrastruktur
Videre saksgang	Arbeidsgruppene vil jobbe videre med oppdraget. Styret vil jevnlig orienteres om status for arbeidet frem til frist for levering av rapport i slutten av mai.
Forslag til vedtak	Styret tar saken til orientering.

Norges forskningsråd
Postboks 564
1327 LYSAKER

Deres ref

Vår ref
22/4421-

Dato
15. desember 2023

Supplerende tildelingsbrev 2023 – felles oppdrag til Forskningsrådet, NSM og FFI

Med bakgrunn i den teknologiske og sikkerhetspolitiske utviklingen ser Forsvarsdepartementet og Kunnskapsdepartementet behov for at det norske forskningssystemet bedre innrettes for å håndtere Norges totale kunnskapsbehov – både åpent, skjermingsverdig og gradert kunnskap. Det er nødvendig å etablere løsninger som muliggjør åpent-skjermingsverdig, ugradert-gradert og sivil-militært FoU-samarbeid i større skala enn i dag. Departementene ber om et felles innspill fra Forskningsrådet, FFI og NSM som utreder mulige løsninger med beskrivelse av risiko og økonomiske og administrative konsekvenser for de ulike løsningene.

Bakgrunn

Trussel- og risikobildet mot Norge og norske interesser blir stadig mer sammensatt og sektorovergripende. Dette øker den gjensidige avhengigheten mellom sivile og militære aktører, på tvers av sektorer og ansvarsområder nasjonalt, og på tvers av landegrenser og allierte samarbeidspartnere. Sikkerhet og beredskap vektlegges mer i alle sektorer. Kunnskap, kompetanse og teknologi blir stadig viktigere for internasjonal konkurranse, nasjonal sikkerhet og samfunnets motstandskraft. Flere enn tidligere vil bli involvert i sikkerhets- og beredskapsarbeid, og flere virksomheter vil komme i situasjoner der sikkerhet blir et sentralt hensyn i beslutningsprosesser. Det nasjonale forskningssystemet må kunne håndtere dette. I årene fremover vil det være behov for en mer strategisk tilnærming til kunnskapsutvikling, forskning og teknologiutvikling for å ivareta nasjonale sikkerhets- og forsvarspolitiske interesser. Både Forsvarskommisjonen og Totalberedskapskommisjonene peker på behovet for økt tverrsektorielt samarbeid og anbefaler at det etableres ytterligere mekanismer for å utvikle og ivareta relevant kunnskap på tvers av samfunnsområder, skjermingsbehov og gradering.

Postadresse
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo
postmottak@kd.dep.no

Kontoradresse
Kirkeg. 18
www.kd.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
872 417 842

Avdeling

Saksbehandler
Sidsel Aarnæs
Arbo
22 24 75 55

Forsvars- og sikkerhetsrelatert FoU stiller større krav til infrastruktur, sikkerhetskompetanse og sikkerhetskultur enn annen FoU. Det norske forskningssystemet må videreutvikles og innrettes på en måte som gjør det i stand til å håndtere større grad av sensitivt, skjermingsverdig og sikkerhetsgradert forsknings- og teknologisamarbeid.

Føringer

Det gis seks føringer for gjennomføringen av oppdraget:

- (1) Forvaltningsverdiene skal legges til grunn. Norges samlede forskningsmidler skal brukes på den mest effektive måten.
- (2) Norge skal ha ett felles, nasjonalt forskningssystem som håndterer Norges totale kunnskapsbehov – både åpent, skjermingsverdig og gradert kunnskap.
- (3) Sensitivt, skjermingsverdig og sikkerhetsgradert forsknings- og teknologisamarbeid må rammes inn slik at akademisk frihet og åpen forskning fortsatt har gode vilkår.
- (4) Ett felles nasjonalt forskningssystem må ha fleksibilitet og mekanismer som tar høyde for utviklingstrekk der det som er åpent nå kan bli skjermingsverdig og gradert senere, og omvendt.
- (5) Ett felles nasjonalt forskningssystem skal ivareta et forsvarlig sikkerhetsnivå i tråd med kravene i sikkerhetsloven.
- (6) Antall leverandører av skjermingsverdig og gradert FoU bør øke noe fremover.

Gjennomføring

Forskningsrådet, FFI og NSM skal i fellesskap utrede og levere et felles innspill til hvordan forskningssystemet må innrettes for også å håndtere skjermingsverdig og gradert forsknings- og teknologisamarbeid.

Følgende spørsmål skal besvares i utredningen:

Del 1 - innretning og behov

- a) Hvordan kan et felles, nasjonalt forskningssystem innrettes for å håndtere Norges totale kunnskapsbehov slik at skjermingsverdig og gradert kunnskap, herunder forsvars- og sikkerhetsrelatert forskningssamarbeid, kan sees i sammenheng med den åpne forskningen? Det er mulig å beskrive flere løsninger.
- b) Innenfor hvilke fag- og teknologiområder er behovet for samarbeid størst i dag, og hvilke områder antas å utvikle seg til å bli viktige samarbeidsarenaer de kommende årene?
- c) Hvordan kan sivil-militært samarbeid rammes inn på en måte som ikke står i veien for den åpne forskningen?

Del 2 - konsekvenser og forutsetninger

- d) Hvilke investeringer i infrastruktur er nødvendig for å understøtte et nasjonalt forskningssystem for åpen, skjermingsverdig og gradert FoU? Infrastruktur inkluderer forvaltningsinfrastruktur (for tildelinger, prosjektsøknader, oversikt osv.) og infrastruktur som støtter gjennomføringen av FoU. Løsningsalternativer må beskrives skalert utfra (1) hva som er mulig innenfor dagens rammer, (2) hva som er mulig innenfor en moderat økning i rammevilkår og (3) hva et optimalt alternativ vil kreve av investeringer.
- e) Hva er økonomiske og administrative konsekvenser av ulike løsninger, med henvisning til forvaltningsverdiene i staten?
- f) Hvilken risiko knytter seg til ulike løsninger?

- g) Hvilke kompetansebehov må dekket på kort og lang sikt for at a) et felles nasjonalt forskningssystem for åpen, skjermingsverdig og gradert FoU skal kunne fungere i praksis, og b) at enkelte nye leverandører skal kunne bidra innenfor sensitivt, skjermingsverdig og gradert forsknings- og teknologisamarbeid? Skisser hvordan en slik kompetanseheving kan gjennomføres.

Besvarelse

Departementene ber om at det utarbeides en felles rapport som sendes til Forsvarsdepartementet ved postmottak@fd.dep.no og Kunnskapsdepartementet ved postmottak@kd.dep.no innen arbeidsgens slutt 31. mai 2024. Svar på del 2 bokstav d) bes oversendt som egen forsendelse innen arbeidsgens slutt 16. februar 2024. Departementene vil innkalle til diskusjonsmøter underveis. Ved behov for sikkerhetsgradering skal svaret merkes og sendes i tråd med kravene i sikkerhetsloven.

Finansiering av virksomhetskostnader

Kunnskapsdepartementet tildeler Forskningsrådet 1 mill. kroner i 2024 til dekning av administrative kostnader knyttet til dette oppdraget. Tildelingen omtales i tildelingsbrevet for 2024.

Med hilsen

Charlotte Rustad (e.f.)
kst. avdelingsdirektør

Sidsel Aarnæs Arbo
utredningsleder

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Oppsummering av nytt EU-White paper "On options for enhancing support for research and development involving technologies with dual-use potential"

Bakgrunn

Et nytt "White paper" (heretter: melding) ble lansert den 24.1.2024 fra EU-kommisjonen om hvordan fremme forskning og utvikling som involverer teknologier med potensial for dobbeltbruk (sivilt og militært).

"On options for enhancing support for research and development involving technologies with dual-use potential" er tilgjengelig her: ec_rtd_white-paper-dual-use-potential.pdf (europa.eu)

Det er også laget et to-siders fakatark som finnes her: [Factsheet: White Paper - Dual Use](https://factsheet-white-paper-dual-use) (europa.eu)

Meldingen lanseres som en del av en bredere "pakke" av ulike initiativ for å styrke EUs økonomiske sikkerhet i en tid med økende geopolitiske spenninger og dype teknologiske skift. Pakken tar sikte på å styrke EUs økonomiske sikkerhet samtidig som åpenheten om handel, investeringer og forskning opprettholdes for EUs økonomi, i tråd med den europeiske økonomiske sikkerhetsstrategien fra juni 2023 ([New initiatives to strengthen economic security](https://new-initiatives-to-strengthen-economic-security) (europa.eu))

EU-kommisjonen understreker at den overordnede tilnærmingen er å følge prinsippet om «så åpent som mulig, så lukket som nødvendig» i internasjonalt forskningssamarbeid.

I tillegg til denne meldingen er det også verd å merke seg tiltaket om å **styrke forskningssikkerheten på nasjonalt nivå og sektornivå**. Målet er å støtte og styrke medlemsstatene, høyere utdanningsinstitusjoner og andre offentlige og private forskningsutførende organisasjoner over hele Europa slik at de kan identifisere og håndtere forskningssikkerhetsrisikoer. Her understrekes viktigheten av akademisk frihet, men en rekke tiltak foreslås (for eksempel etablere rammeverk for forskningssikkerhet, støttestrukturer, beskyttelsestiltak, risikostyringsprosesser osv).

Denne er tilgjengelig her: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/e82a2fd9-ac12-488a-a948-87639eef10d4_en

Kort om innholdet i meldingen " On options for enhancing support for research and development involving technologies with dual-use potential"

Generelt:

- Har fokus på programvare og **teknologier** med potensial for dobbel bruk (både sivile og militære forhold)
- Et mål er å få til bedre synergier mellom EUs programmer og instrumenter. I dag fokuserer Horisont Europa stort sett på søknader med "sivilt" innhold, mens det er en egen forordning (EDF-forordningen – det europeiske forsvarsfondet/ European Defence Fund) som har fokus på forsvarsforskning og utvikling mot operative militære behov.
- I dokumentet påpekes det at det mangler en god definisjon av hva "dual use" eller dobbel bruk betyr, dette er et tema de ønsker å få innspill til gjennom en høringsrunde som avsluttes 30.4

- Eksempler på områder med dobbelbruks-potensiale som nevnes er digitalisering, cybersikkerhet, energi, transport og mobilitet, helse, materialer og romfart.
- Selv om aktører fra forsvarssektoren ikke automatisk utelukkes fra finansiering fra Horisont Europas program i dag, så kan deres deltakelse bare rettferdiggjøres dersom FoU-aktiviteter foregår i "sivile-prosjekter"
- Kommisjonen inviterer til offentlige innspill og kommentarer på White paperet. Innsendingsfrist er 30.april 2024 og innspillene vil i den grad det er mulig bli gjort offentlige. Dette kan være nyttig å se på når det kommer

Gjennomgang av eksisterende virkemidler:

- Dokumentet går gjennom eksisterende virkemidler som European Innovation Council (EIC) Pathfinder og EIC-akseleratoren - Fra og med 2023 er det for eksempel åpnet for tilgang til EIC-overgangsordningen (som gir oppfølgingsstøtte til å utvikle kommersielle applikasjoner fra forskningsresultater) for søknader som følger opp resultater oppnådd gjennom forsvars-FoU-aktiviteter (dvs. under EDF), under forutsetning av at disse forslagene retter seg mot utelukkende sivile søknader.
- For 2023 utgjorde utlysningene til støtte for forsvarsinnovasjon under EUs forsvarsinnovasjonsordning – EUDIS - 224 millioner euro. Her samarbeider kommisjonen og det europeiske forsvarsbyrået om å systematisk skanne resultater fra sivile programmer for å vurdere forsvarspotensialet for fremtidig opptak. Det er også ønske om hvordan man kan legge til rette for tilgang til resultater oppnådd gjennom Forsvarets FoU-aktiviteter for å styrke eventuell oppfølging av sivile FoU-investeringer.
- I tillegg har Kommisjonen finansiert vellykkede innovasjonsanskaffelsesprosjekter under Horisont Europa og de tidligere programmene Horisont 2020 og FP7.

Mulige fremtidige alternativer:

Kommisjonen har identifisert tre mulige alternativer:

1. Tar utgangspunkt i dagens virkemidler: forbedre eksisterende tiltak (som de nevnt over). Operer innenfor dagens økonomiske ramme. Kan for eksempel
 - se på FoU-prosjekter og resultater med tanke på å oppskalere dem i flerbruksapplikasjoner (både i sivil og forsvarlig FoU) ved å bruke eksisterende informasjon tilgjengelig i EU-databaser for å søke etter slike resultater og ved å overvåke pågående FoU-prosjekter
 - Informasjonsutveksling og bedre koordinering av relevante deler av arbeidsprogrammene mellom sivil og forsvarlets FoU, herunder muligheter for å støtte prekommersielle anskaffelser av FoU-tjenester på tvers av programmer
 - Innføre en flaggmekanisme for dobbel bruk (f.eks. en tagg eller en etikett på prosjektnivå) for å signalisere det ekstra potensialet for dobbeltbruk
 - veiledning og støtte til mottakere som arbeider med teknologier som har potensial for dobbeltbruk (EUs retningslinjer for forskning som involverer flerbruks-elementer)
2. Fjerne det eksklusive fokuset på sivile søknader i noen deler av det nye rammeprogrammet (etterfølgeren til Horisont Europa). Her er tanken at spesifikke deler åpner for dobbel bruk, mens resten av rammeprogrammet fortsetter å ha eksklusiv fokus på sivile søknader som før. Tiltrekke seg flere aktører i industrien som potensielle deltakere i FoU-prosjekter i denne delen av rammeprogrammet. I en slik modell trengs blant annet håndtering av sensitiv og klassifisert informasjon innsendt av søkere og generert av mottakere, sikkerhetstiltak for å unngå lekkasje av sensitiv teknologi osv.

3. Etablere et nytt virkemiddel for FoU med potensial for dobbel bruk. Dette kan for eksempel være et virkemiddel med eget budsjett, egne regler for deltakelse og formidling av resultater, styringsbestemmelser, evalueringskriterier, regler for konsortier struktur osv. Dette beskrives som et alternativt som kan bli svært komplekst å rigge og administrere.

Sak S 07/24: «KI for tillit og bærekraft» - KI-milliardens ramme og retning – 2. behandling

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Styret	Anne Kjersti Fahlvik	Hilde Erlandsen	1. Ekspertgruppens andre rapport 2. Skjematisk oversikt den samlede KI-porteføljen
Fra			
Adm.dir.			

Bakgrunn

Styret er kjent med at Forskningsrådet har fått ansvar for regjeringens forsknings- og innovasjonssatsing på kunstig intelligens (omtalt som KI-milliarden) og dennes tre hovedspor:

- Konsekvenser av KI og annen digital teknologi for samfunnet.
- Digitale teknologier; KI, digital sikkerhet, neste generasjons IKT, nye sensorer og kvanteteknologi.
- Bruk av KI og digitale teknologier til innovasjon i næringslivet og offentlig sektor og i forskningen selv.

Styret hadde i desember en første behandling av arbeidet med KI-milliarden (Sak S 80). Styret ble da orientert om dialog- og innspillprosessen, og ble presentert for den eksterne ekspertgruppens første rapport, eksempler på bruk av KI i finans- og transportsektor og administrasjonens forslag til innretting. Styrets fattet i møtet flg. vedtak: «Administrasjonen tar med Styrets innspill til saken, og vil legge særlig vekt på behovene for konsentrasjon, samarbeid på tvers av fag, aktører og sektorer og nettverks- og møteplassaktivitet i det videre arbeidet.»

Hvorfor saken fremmes til dette møtet

Saken er to-delt. I seminardelen vil Styret besøke NTNUs «Norwegian Open Artificial Intelligence Lab» og også få innlegg om KI i energisektoren. Styret skal under saksbehandlingen vedta ramme og retning for KI-milliarden før arbeidet videreføres faglig og iverksettende av det ansvarlige porteføljestyret.

Hovedpunkter

Siden sist

Etter Styrets første behandling har den rådgivende ekspertgruppen levert sin andre rapport (*vedlegg 1*). Rapporten er publisert på vår nettside og også presentert av gruppens leder i en videosending. Gruppen gir anbefalinger om «en tydelig innretning, samarbeid mellom fag, sektorer og over landegrensene, at sporene i satsingen må ses i sammenheng, at milliarder må brukes så den kan vokse og den må forene behovet for å komme raskt i gang med langsiktig kunnskapsutvikling». Gruppen har også gitt flere forslag til innretting av innsatsen, og alle forslagene påpeker behovet for konsentrasjon, samarbeid og koordinering, om enn i noe ulik grad. Forslagene omfatter bl.a. ett nasjonalt, distribuert senter, en innretning med flere sentre, samt portefølje- og koordineringsmekanismer. Gruppen peker på fordeler og ulemper ved de ulike tilnærmingene.

Administrasjonen har lagt Styrets første diskusjon, innspill fra ekspertgruppen og fra den løpende dialogprosessen med rekke aktører til grunn for det videre arbeidet. Når Forskningsrådet har ansvar for KI-milliarden, skal midlene forvaltes i hht. gitte føringer

og retningslinjer, økonomistyring og styringsstruktur. Dette innebærer f.eks. at Styret og porteføljestyrene har definert ansvar og roller, at alle midler tildeles etter åpen konkurranse, og at Forskningsrådet ikke kan delegerer forvaltningsansvaret. Innspillene adresserer i noe ulik grad disse premissene.

Styret oppnevnte i desember nye porteføljestyrene og fordelte porteføljer, oppgaver og budsjetter til disse (Sak S 79). I hht. til dette vil det videre arbeidet med KI-milliarden følges opp av Porteføljestyret for muliggjørende teknologier. KI-milliarden er sentral i Forskningsrådets samlede KI-portefølje, men er langt fra den eneste eller største andelen (*vedlegg 2*). Den samlede porteføljen består av målrettede KI- og IKT-satsinger, KI-prosjekter fra åpne arenaer og fra tematiske og utfordringsrettede arenaer samt også KI-prosjekter i SkatteFUNN og KI-prosjekter med norsk deltagelse i Horisont Europa. Finansieringen kommer dermed fra like departementer, og nær alle porteføljestyrene vil bidra til den samlede KI-porteføljen. Styret har ansvar for helheten, og vil, basert på utviklingen i porteføljen og kontekst, kunne styre gjennom signaler til porteføljestyrene, inkl. til Porteføljestyret for muliggjørende teknologier.

Administrasjonen har fortsatt dialogen med næringsorganisasjoner og større foretak om innretting av KI-milliarden, og med vekt på muligheter for forsterkning av satsingen gjennom nye typer partnerskap som adresserer behov for KI-kompetanse, tilgang til og samspill med solide fagmiljøer, læring m.m. for å ta i bruk KI, men også for at norske bedrifter skal innovere og ta markeder i den raskt voksende KI-økonomien.

Administrasjonen arbeider også videre med å sikre samarbeid i virkemiddelapparatet nasjonalt, nordisk, med UK og EU. Under EU Connect har Forskningsrådet og Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) fått ansvar for et nasjonalt datasikkerhetssenter som del av et europeisk nettverk, og p.t. vel 100 mill. kroner til utlysninger til norske aktører de neste årene. Nettverks-, partnerskaps-, og demokratiseringstiltak, bl.a. ved samspill med Teknologirådet, akademier, NGOer ol, vil også fortsette.

Ramme og hovedinnretning

Styrets diskusjon og vedtaket om konsentrasjon, samarbeid og nettverk, ekspertgruppens og andres innspill peker på viktige perspektiver som må ramme inn satsingen; behovet for kapasitet og kompetanse, for tillit og ansvarlig bruk av KI, konsentrasjon, samarbeid på tvers av fag, aktører, sektorer, felt og land, behovet for kreativitet, og for verdiskaping for samfunn og næringsliv. Basert dette og på Forskningsrådets erfaringer med et lignende oppdrag gjennom Stortingets klimaforlik, foreslår administrasjonen at KI-milliarden innrettes som en senterordning. Der klimaforliketsmidlene gikk til «flaggsatsingen» Sentre for miljøvennlig energi (FME), kan KI-milliarden innrettes som *Sentre for kunstig intelligens*. På samme måte som FME skal KI-sentrene være tematiske, utfordringsdrevne sentre som til sammen utgjør en helhet av innsatser gjennom tverrfaglig og flerinstusjonelt samarbeid, involvering av privat og offentlig sektor, og internasjonalt samarbeid. FME har gitt solide resultater faglig, EU-suksess, og effekter av betydning for politikk, samfunn og næringsutvikling. KI-sentrene vil utgjøre en sentral, synlig del av Forskningsrådet samlede innsats innen KI, samtidig som den totale porteføljen på feltet er betydelig større og omfatter en rekke ulike tiltak og innsatser som komplementerer senterordningen.

Satsingens hovedspor er ulike – og sentermodellen gir rom for dette

KI-milliardens hovedspor er ulike, bl.a. faglig, strukturelt og utfordringsmessig. Enkelte av sporområdene har allerede stor aktivitet og mye å bygge på, mens noe bygges nå. Behovet for rekruttering og forskerutdanning er imidlertid gjennomgående, i bredden

av teknologi-, samfunns- og humanistiske fag, og i alle spor, og dette må bygges på flere måter, der sentre er et sentralt virkemiddel

Konsekvenssporet

- Oppdragsgiver har særlig forventninger om at innsatsen gir fotavtrykk faglig, for nytt samarbeid, og samfunnsmessig.
- Det har vært lite forskningsmidler på feltet, også fra EU, og det er fragmentert nasjonal innsats i dag.
- Samspill mellom en rekke fag og disipliner, også slike som i mindre grad har vært involvert i KI, er nødvendig.
- Sporet kan spille på mange sterke fagmiljøer i en rekke institusjoner.
- Sporet må involvere en stor bredde av interessenter og brukere.
- Sporet er nasjonalt viktig, og dette er også et område der Norge kan ta internasjonale posisjoner.

Potensialene i konsekvenssporet er store, og en konsentrert, koordinert og *tverrfaglig senterinnretning, og en mekanisme for å koble disse* for å bidra til institusjonelt samarbeid, forskerskole, formidling mm kan adressere disse. Disse KI-sentrene må ha *tyngdepunkt innenfor samfunnsansvarlig, etisk, juridisk, tillitsfull og humansentrisk KI, ha et bredt samfunns- og kulturperspektiv med en faglig bredde innenfor humaniora og samfunnsvitenskap og ha kobling til teknologier og anvendelser/innovasjon*. En to-trinnprosess frem til sentertildeling er nødvendig for at aktørene får tid og rom for å bygge konsortier.

Teknologisporet

- Sporet er gjennom bl.a. IKT-satsingen bygget opp over flere år, og det er i dag mange norske fagmiljøer, og godt internasjonalt samarbeid på feltet.
- Det er store behov og kapasitetsutfordringer i alle sektorer, og behov for samspill mellom akademia, næringsliv og offentlig sektor, også internasjonalt.
- Involvering av humanistiske og samfunnsvitenskapelige miljøer utvikles stadig.
- Spesielt stort behov for å bygge og utvikle feltet digital sikkerhet, og det er begrenset norsk aktivitet innenfor kvanteteknologi.
- Aktørspeskeret er stort; akademia, næringsliv, offentlig sektor, og i fra en rekke samfunns- og næringsområder.
- Sporet må sees i sammenheng med øvrige relevante teknologimidler i den samlede KI-porteføljen.
- Sporet er viktig for nasjonal innsikt, kunnskapsberedskap og verdiskaping.

Innretningen av teknologisporet må sees i sammenheng med dagens KI-portefølje og den øvrige IKT-satsingen. De teknologiske KI-sentrene må ha *tyngdepunkt innenfor en eller flere digitale teknologier, og inkludere konsekvensaspekter*. Sentrene vil adressere kapasitetsutfordringen, sektorsamspill og internasjonale samarbeid. Det må gis rom for kreativitet og risiko i planer og gjennomføring pga dynamikken i raskt utviklede teknologier som stadig gir nye faglige innsikter og anvedelsesmuligheter.

Innovasjonssporet

- Det er en stor og økende KI-innsats i de næringsrettede ordningene, mest ved at KI tas i bruk i stadig flere bedrifter, verdikjeder og domener. Innsatsen må dreies mot å utvikle og innovere gjennom KI for å ta internasjonale markedsposisjoner.
- Den er begrenset KI-innovasjonsinnsats i offentlig sektor-ordningene, men betydelig potensial.
- Datasett med kvalitet gir store innovasjonsmuligheter for privat og offentlig sektor.
- Aktørspeskeret er stort og samspill mellom akademia, næringsliv og offentlig sektor er nødvendig. Mulighetene ligger i koblingen mellom KI-faglig innsikt og domeneinnsikt.

- Forsknings- og innovasjonsprosessene endres av KI, og det er behov for forskningsbasert kunnskap om hvordan KI påvirker forsknings-, innovasjons- og verdiskapingsløp.
- Den internasjonale utviklingen har høyt tempo, og internasjonalt samarbeid og nettverk er vesentlig.

Innretningen av innovasjonssporet må sees i sammenheng med dagens KI-portefølje og den øvrige porteføljen av nærings- og offentligsektorrettet innsats. Innovasjons-KI-sentrene må *være utfordringsdrevet, gjerne datasettbasert, ha reelt samspill mellom sektorer i verdikjeder, inkludere konsekvensaspekter og ha tydelig mål om at forskningen tas i bruk*. Sentrene vil adressere kapasitetsutfordringen, sektorsamspill og internasjonale samarbeid, og må gis rom for høy risiko, dynamikk og agilitet for å gripe muligheter som oppstår i takt med internasjonal utvikling eller nye behov.

Porteføljestyret for muliggjørende teknologier vil kunne se teknologi- og innovasjonssporet opp mot dagens portefølje av teknologi og innovasjonsaktivitet. KI-sentre innenfor teknologi- og innovasjonssporet vil kunne ha likhetstrekk med Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI, som er den generiske versjonen av FME). SFI-utlysningen med søknadsfrist i september 2024 kan benyttes også for KI-sentre. Dette vil forenkle for søkermiljøene og også for administrasjonen.

Samspill og koordinering

Administrasjonen vil også følge opp de påpekte behovene og mulige mekanismer for samspill og koordinering – behov som er knyttet til at teknologiene utvikles raskt, at det er kort avstand mellom forskning og anvendelser, at tillit og usikkerhet står sentralt og at KI også er politikk. Ekspertgruppen, næringsaktører og også andre har pekt på at det er klokt å koble KI-sentrene, øvrig KI-innsats i Forskningsrådet, og også andre tiltak og aktiviteter nasjonalt og internasjonalt. Dette er koordinering som går utover det rent faglige, og kan omfatte kompetansedeling og -nettverk, kobling mellom sektorer og aktører, møteplasser, formidling mm på KI-området.

Styret vil holdes orientert om utviklingen av KI-satsingen, og fotavtrykket til KI-milliarden spesielt, slik at de kan følge opp at samspillet fungerer på tvers av porteføljer og ansvarsområder i Forskningsrådet – for at KI-satsingen skal vokse og svare ut oppdraget.

Risiko og økonomiske / Ressursmessige konsekvenser

Det er ikke særskilt risiko knyttet til denne saken.

Forberedelse / prosess

Forankring i Forskningsrådets ledelse, datafangst og analyser, en rekke innspills- og dialogmøter, høringsinnspill og innspill fra den rådgivende ekspertgruppen.

Videre saksgang (kort)

Styrets vedtak i saken vil følges opp av Porteføljestyret for muliggjørende teknologier. Administrasjonen vil holde Styret orientert om utviklingen, inkludert porteføljestyrenes arbeid med KI-milliarden og øvrig KI- og IKT-innsats i de ulike porteføljene.

Forslag til vedtak

Styret vedtar at KI-milliarden i hovedsak innrettes som en tematisk, utfordringsrettet senterordning Sentre for kunstig intelligens og ber Porteføljestyret for muliggjørende teknologier og administrasjonen følge opp arbeidet i hht Styrets innspill til saken.

Andre notat fra rådgivende ekspertgruppe for KI-satsingen: Overordnede tiltak

Forventningene til KI-satsingen

Den nasjonale satsingen på kunstig intelligens har tre integrerte spor:

1. Konsekvenser av kunstig intelligens og digital teknologi
2. Digitale teknologier som forskningsområde i seg selv
3. Hvordan digitale teknologier kan brukes til innovasjon inkludert innen forskning

I vårt første notat¹ beskrev vi nåsituasjonen; hvor det er størst behov for forskning og forskningsbasert kompetanse på KI, hvor Norge har særlige forutsetninger for å være med å flytte forskningsfronten – og hvilke forventninger vi bør ha til KI-satsingen.

Vi beskrev et ganske ambisiøst fotavtrykk der en ambisjon for KI-satsingen bør være at den er:

- **Langsiktig:** Effekten av milliarder går langt utover de neste 5 årene og milliarder.
- **Fruktbar:** Effekten av milliarder gir gevinster også utenfor forskningen.
- **Banebrytende:** KI-milliarden produserer viktig, ambisiøs og innflytelsesrik forskning som plasserer Norge på kartet over KI-forskningstunge land.
- **Tverrfaglig:** Store deler av forskningen er tverrfaglig.

I dette notatet går vi nærmere inn i noen overordnede tiltak for at disse forventningene skal innfris. Vi vil først skissere noen sentrale hensyn som må ivaretas, før vi diskuterer noen mulige hovedtilnærminger som møter dette på ulike vis.

Sentrale hensyn

KI-satsingen innen forskning må ses i sammenheng med andre initiativer. Norge har en nasjonal KI-strategi som gir et nasjonalt rammeverk for KI både for næringsliv og offentlig sektor. Denne vektlegger behov for utvikling av infrastruktur, regelverk, kompetanse og forskning. På forskningsområdet inngår også KI-milliarden i en større sammenheng der den kommer i tillegg til andre bevilgninger til KI-forskning. Forskningsrådet har allerede i dag en betydelig KI-portefølje tilsvarende 700 mill kr pr år (i 2023). KI-milliarden skal fordeles på fem år og vil dermed øke innsatsen til om lag 900 mill kr pr år gitt at andre finansiering holder seg på dagens nivå. I det følgende er det den særlige forskningssatsingen på KI, KI-milliarden, som vil stå i fokus.

For at KI-milliarden skal ha betydelig effekt i tråd med ambisjonene nevnt over bør det legges særlig vekt på følgende hensyn i utforming av overordnede tiltak:

Tydelig satsing: Dagens KI-portefølje i Forskningsrådet er spredt innenfor en lang rekke områder og tema. For at KI-milliarden skal ha stor effekt bør den gis en tydelig og mer konsentrert innretning der ressurser samordnes. Det som finansieres gjennom satsingen bør derfor inngå i en større sammenheng der de ulike delene er i berøring med hverandre, utløser nye synergier, og bidrar til felles mål.

¹ <https://www.forskningsradet.no/siteassets/forskningspolitisk-radgivning/ki-satsingen/forste-notat-fra-nfrs-ekspertgruppe-for-ki-satsinga.pdf>

Samarbeid: Satsingens tre spor krysser fag, sektorer og landegrensler. Å lykkes med satsingen vil kreve betydelig samarbeid. Den bør derfor innrettes slik at den legger godt til rette for tverrfaglig samarbeid, for internasjonalt samarbeid, og for tverrsektorielt samarbeid. Denne inkluderer samarbeid med interessenter utenfor academia og kobling til andre tiltak/initiativ.

Sammenheng mellom sporene: Satsingens hovedinnretning er de tre sporene: konsekvenser, teknologi og innovasjon. Disse henger tett sammen og må også studeres i sammenheng. Det er viktig at satsingen utformes slik at det både legges opp til forskning innen hvert av sporene, og forskning der sporene ses i sammenheng.

Satsingen må vokse: Regjeringen har satt av en milliard til satsingen. Som redegjort for i første notat er behovet betydelig større. Satsingen må innrettes slik at den kan aktivere større satsinger også fra andre finansieringskilder, som EU (Horisont Europa). Den bør utformes slik at den enkelt kan styrkes ved større bevilgninger fra statsbudsjettet, samt at innretningen motiverer til finansiering og in-kind-bidrag fra næringsliv og offentlig sektor.

Både rask og langsiktig: Teknologit utviklingen går fort og KI tas i bruk på stadig flere områder. Det er store forventninger til satsingen fra næringsliv og offentlig sektor som trenger forskningsresultater, og fra offentligheten som ønsker mer kunnskap. I forskningsmiljøene er det forventninger til kommende utlysninger. Det er derfor viktig at satsingen utformes slik den kan komme relativt raskt i gang og at den løpende gir resultater som kan tas i bruk. Samtidig krever banebrytende kunnskapsutvikling satsing over tid, og det må legges til rette for langsiktighet i forskningsinnsatsen.

I tillegg til dette må satsingen følge gode prinsipper for **ansvarlig forskning og innovasjon** (responsible research and innovation, RRI). Kunstig intelligens gir mange muligheter, men det er også risiko knyttet både til teknologit utvikling og til hvordan teknologien brukes.

Mulige tilnærminger

Hvilke tilnærminger kan realisere satsingens ambisjoner og ivareta hensynene beskrevet over? I det følgende skisserer vi fire hovedtilnærminger til bruk av KI-milliarden. Disse beskriver hvordan ulike tilnærminger kan møte ambisjonene i satsningen og ivareta hensynene på ulike vis. I en utforming av satsingen vil tilnærmingene kunne videreutvikles, kombineres, og/eller fungere som inspirasjon.

Tilnærming 1: Ett nasjonalt distribuert senter

En mulig tilnærming vil være at milliarden brukes til å etablere ett nasjonalt senter for forskning på kunstig intelligens. Et slikt senter kan gi en tydelig satsing med stor nasjonal og internasjonal synlighet, og vil muliggjøre tverrfaglig aktivitet som ser de tre sporene i sammenheng. Det kan være geografisk distribuert med forskningsaktivitet over hele Norge, men med en felles faglig ledelse.

Utforming av et slikt senter kan modelleres etter Alan Turing Institute i Storbritannia, eller Pioneer Centre for AI i Danmark. Sentrale elementer i et slikt senter kan være én direktør for hvert spor, og en kollegial ledergruppe bestående av representanter fra KI-intensive forskningsinstitusjoner.

Ledergruppen bør representere bredden i faglige tilnærminger og ha representanter fra teknologifagene, samfunnsvitenskap, humaniora og rettsvitenskap. Direktørene og ledergruppen definerer og oppdaterer tverrfaglige forskningstemaer og utformer utlysninger (større prosjekter, sentre, internasjonale samarbeidsprosjekter, etc). Utlysningene kunngjøres gjennom Forskningsrådet som så vurderer søknadene gjennom ordinære paneler. Senteret har ikke egne ansatte, alle ansettelsesforhold er ved deltakende forskningsinstitusjoner. Inntil 10% av den avsatte milliarden brukes til senterkonstruksjonen, mens resten lyses ut som prosjekter under senteret. Det vil være et mål at også andre kilder skal investere i forskning gjennom senteret.

Fordelene med et slikt nasjonalt senter er blant annet at det vil gi en tydelig konsentrert satsing med stor nasjonal og internasjonal synlighet. Senteret kan bygge systematisk samarbeid på tvers av fag, aktører og sektorer og nettverks- og møteplassaktiviteter på nasjonalt nivå. Det vil kunne fremme kort avstand fra forskningsfront til innretning av sentret og utlysninger. En slik samlet innsats vil kunne være attraktiv for internasjonale toppforskere. Det vil kunne sikre at de tre sporene holdes samlet og ses i sammenheng med hverandre. Og det vil kunne legge godt til rette for utvikling av sterke forskningsgrupper med banebrytende forskning ved mange norske institusjoner. Et slikt senter vil kunne skape og drive arenaer hvor ulike forskningsmiljøer, private og offentlige aktører møtes, og for tverrfaglige og tverrsektorielle aktiviteter rundt de aktuelle KI-temaene (innen alle tre spor). Er senteret vellykket vil det kunne tiltrekke seg langsiktige midler og dermed være levedyktig også etter de første 5 årene.

En av **ulempene** med et slikt senter, som ikke tidligere har blitt etablert i Norge, er at det vil ta tid å få det etablert og det vil dermed ta noe tid før man får god forskningsaktivitet i senteret. Først må senteret etableres og deretter må det defineres prosjekter for utlysning. For å unngå for lang tid før oppstart av et senter kan det kombineres med noen prosjektutlysninger i forkant av senteretableringen. En annen utfordring ved et slikt senter vil være å sikre et godt samarbeid mellom et senter som formulerer utlysninger og innretning av milliarder, og Forskningsrådet som vurderer søknader og tildeler midler. Dette vil kreve tydelig ansvars plassering.

Ved å etablere ett nasjonalt senter er det videre **risiko** for at en sterk faglig ledelse kan gjøre at noen av sporene blir prioritert over de andre, eller at noen faglige innretninger faller igjennom. Dette kan særlig være et problem innen spor 1 av satsingen (konsekvenser av teknologien) der det kreves stor faglig bredde. Å motvirke dette vil kreve god faglig forankring, tydelig ledelse, og vedtekter som sikrer bredde i satsingen. Å kanalisere alle midlene gjennom ett senter innebærer også at risikoen øker dersom sentret ikke blir vellykket. Senteret bør derfor evalueres etter tre år for videreføring.

Oppsummering: En tilnærming med ett nasjonalt senter vil muliggjøre en tydelig satsing med mulighet for god synlighet både nasjonalt og internasjonalt. Den vil gi gode muligheter for tverrfaglighet, for å se satsingens spor i sammenheng, og konsentrasjon av innsats vil gi store muligheter for banebrytende resultater. Samtidig er det risiko knyttet til innretning av sentret og om senteret lykkes. Etablering av et senter vil ta tid og det vil ta tid å få forskningsaktivitet i gang i sentret.

Tilnærming 2: Flere sentre

En annen tilnærming er en løsning med flere parallelle sentre. Dette muliggjør flere større satsinger med ulike tematiske nedslag. Forskningsrådets sentre for miljøvennlig energi (FME) er eksempel på en slik tilnærming og kan tjene som modell. I den siste FME-utlysningen ble det lyst ut inntil 1,2 mrd kroner til etablering av mellom seks og ti sentre med støtte på 120 til 200 millioner kroner per senter. Utlysningen stilte krav til tematiske prioriteringer og hvordan sentrene skal innrettes, inkludert krav om samarbeidspartnere. En slik tilnærming på KI-feltet kan for eksempel kombineres med krav om at alle sentrene som etableres skal være tverrfaglige og at hvert senter skal dekke minimum 2 av 3 spor. Til sammen vil sentrene kunne dekke alle de tre sentrene og gi viktige tematiske innganger, for eksempel innen helse, offentlig forvaltning, grønn omstilling mm.

Fordelene med en slik tilnærming er at den kan sikre tung og tverrfaglig forskning innen og på tvers av alle sporene i satsingen. Den bygger på en kjent modell, den vil være enkel å forvalte for Forskningsrådet, og relativt enkel å administrere for institusjonene. Den gir en tydelig innretning, samtidig som risikoen reduseres ved at det ikke er ett nasjonalt senter som i tilnærming 1, men flere sentre som er uavhengige av hverandre. Flersenterløsningen legger også grunnlag for at flere virksomheter kan ha eierskap til satsingen gjennom senterdeltakelse og -ledelse.

Ulempene med en flersenterløsning er blant annet at den er mindre konsentrert enn en énsenterløsning. Dette kan gi mindre strategisk kraft nasjonalt og internasjonalt enn ett stort senter. Videre vil det å etablere sentre forsinke oppstart og bør eventuelt kombineres med andre utlysninger i forkant.

Oppsummering: En flersenterløsning à la FMEene vil gi mulighet for en tydeligere innretning enn en enkel porteføljemodell (se tilnærming 3, under), men ledelse vil være mer distribuert enn en énsenterløsning. Den kan legge til rette for tverrfaglig og tverrinstitusjonelt samarbeid i større satsinger, og involvere samarbeidspartnere med potensiale for at satsingen skal vokse, utover de opprinnelig finansierte sentrene. Etablering også av relativt enkle sentre vil ta tid.

Tilnærming 3: Portefølje av ulike typer prosjekter og tiltak

En annen mulig tilnærming er en blanding av prosjekter av ulik størrelse og innretning, forskerskoler, sentre, med mer. Gjennom ulike typer målrettede utlysninger kan det legges til rette for forskning innen satsingens tre spor, tverrfaglig samarbeid, og forskning som integrerer perspektiver fra mer enn ett spor. Helheten i satsingen vil kunne ivaretas ved at milliarden forvaltes av ett porteføljestyre i Forskningsrådet og at det utformes en porteføljeplan som fremmer helheten i satsingen. Porteføljestyret kan bruke ekspertutvalg i utforming av utlysninger blant annet for å sikre bred nok faglig kompetanse til å ivareta alle de tre sporene.

Fordelen med en slik modell er at den er velprøvd. Den er fleksibel og kan inkludere ulike typer virkemidler. Den vil kunne ses i sammenheng med og bidra til å forsterke Forskningsrådets eksisterende satsinger. Og, dette er en tilnærming der man kan lyse ut raskt og komme raskt i gang med satsingen.

En **hovedinnvending** mot en slik modell er at den ikke gir et samlet fotavtrykk av satsingen. Den vil være distribuert og kan gi en mindre nasjonal koordinering og en mindre konsentrert innsats enn det som kan oppnås gjennom de andre tilnærmingene. utfordringer med denne modellen vil være å sikre samarbeid og dialog mellom ulike typer prosjekter finansiert over satsingen. For at en slik tilnærming ikke skal bli oppsplittet vil det være viktig at den forvaltes samlet av ett porteføljestyre. Videre vil det være viktig at det stilles krav om at en del av porteføljen utgjøres av sentre eller prosjekter som omfatter mer enn ett spor. Det kan også etableres arenaer på tvers av prosjektene i porteføljen for å fremme felles innsats og forståelser.

En **risiko** er at det kan bli stor avstand mellom ansvarlig porteføljestyre og forskningsfronten. Dette kan være ekstra utfordrende fordi den faglige bredden med tre spor er krevende å dekke. Det vil da være viktig å sikre god rådgivning om innretning av utlysninger og utvikling av porteføljen. Bruk av ekspertutvalg eller andre rådgivende fora vil kunne supplere porteføljestyrene.

Oppsummering: Sett i lys av kriteriene vil en slik tilnærming være den som vil komme raskest i gang. Den legger til rette for samarbeid og vekstmuligheter på samme måte som Forskningsrådets eksisterende portefølje. Modellen er i utgangspunktet i mindre grad koordinert enn de øvrige tilnærmingene. Dette kan eventuelt kompenseres med etablering av tverrgående arenaer innen satsingen. Den viktigste innvendingen mot denne tilnærmingen er mangel på tydelig konsentrert fotavtrykk. Her er de andre tilnærmingene tydeligere.

Tilnærming 4: Kompetansehubs

En fjerde tilnærming er en kompetansehubs, eller et virtuelt senter. Dette kan inspireres av Senter for digitalt liv der det er etablert en kompetansehubs/virtuell senterstruktur som tilrettelegger for samarbeid og samordning mellom forskningsprosjekter. Forskningsprosjektene utlyses så og tildeles

av Forskningsrådet og kan være en blanding av større prosjekter som går på tvers av minst to av de tre områdene, og prosjekter av mer tradisjonell størrelse som kan ha et spissere fokus.

Inspirert av Senter for digitalt liv kan en mulig kompetansehub lyses ut gjennom en egen utlysning med mål om å inkludere alle sentrale miljø innen KI-forskning i Norge. Inntil 10% av midlene kan gå til huben, som vil ha følgende sentrale oppgaver: Synliggjøring av helheten av KI-forskning i Norge (fyrårneffekt), dialog med Forskningsrådet om innretning av utlysninger, forskerskoler og felles PhD-nettverk, retningslinjer for RRI, utforming av datahåndteringsplaner mm. Det må settes av tilstrekkelig midler til og stilles krav om at tilknyttede prosjekter bruker tid og ressurser mot den sentrale huben.

En viktig **fordel** med en slik tilnærming er blant annet at den kombinerer en tydelig satsing gjennom en felles hub med bottom-up-tilnærminger gjennom prosjektene som vil tilordnes senteret. Gjennom huben vil man kunne fremme samarbeid mellom prosjekter, fag og sektorer og sikre nær sammenheng mellom satsingens spor. Huben vil også kunne fremme internasjonal synlighet og legge til rette for samarbeid som genererer investeringer fra andre parter. Dersom huben er vellykket vil den også være enkel å forlenge i og med at den tar en begrenset del av satsingens midler.

En **ulempe** med en slik hub er at også denne tar tid å etablere. Dette kan motvirkes ved at man starter med de første prosjektutlysningene før senteret er etablert. Uansett viser erfaringene med etablering av Senter for digitalt liv at det tar tid å få huben til å fungere godt og skape merverdi på tvers av prosjektene. Det vil være viktig å jobbe godt med utvikling av huben slik at prosjekter og andre sentre ser det som attraktivt å delta og bidra til felles mål. Den vil ikke ha samme signalverdi som et senter bygget rundt toppforskere (ala Kavlisenteret).

Det er en **risiko** at flere miljøer vil konkurrere om å bli hub uten å ønske å samarbeide. Ved etableringen av Senter for digitalt liv måtte Forskningsrådet ta grep for å få til samarbeid. Det er også viktig å få rekruttert gode koordinatører.

Oppsummering: En kompetansehub/virtuelt senter vil kunne gi et nasjonalt fotavtrykk, synliggjøre satsingen nasjonalt og internasjonalt, og tilrettelegge for betydelig samarbeid på tvers av satsingens prosjekter. Det vil være mulig å komme raskt i gang med prosjektetableringer, men det vil ta tid å etablere selve huben. Det er risiko knyttet til om huben blir attraktiv nok til at den tiltrekker seg nok aktivitet og deltakere.

Sammenlikning

De ulike tilnærmingene skiller seg langs flere dimensjoner. Jo større et senter/prosjekt er, jo mer kan tverrfaglighet og forskning fremmes på tvers av sporene innen samme forskningsmiljø. Tilsvarende, jo mer organisatorisk konsentrert satsingen utformes i form av ett senter (nasjonalt eller hub), jo mer vil koordinering kunne skje innen rammen av sentret, mens tilnærming 2 og 3 vil kunne dra nytte av samarbeid og arenaer for deling av kunnskap og kompetanse på tvers av prosjektene/sentrene. Tilnærmingene vil også kunne kombineres. Det gjelder særlig tilnærming 2, 3 og 4 der man kan se for seg ulike kombinasjoner.

Alle tilnærmingene vil kunne møte satsingens ambisjoner, men i ulik grad. De sentrale hensynene vi anbefaler bør legges til grunn, men vil ivaretas på litt ulik måte:

Tydelig satsing: Jo mer konsentrert satsingen iverksettes, jo tydeligere vil innretningen være. Den aller tydeligste innretningen vil være den som samler hele satsingen i ett senter. Det vil gi satsingen en sterk synlighet nasjonalt og internasjonalt og gi en felles tilgang til oppdaterte forskningsresultater. En portefølje av ulike typer prosjekter og sentre vil kunne ha fordelene av et større nedslagsfelt, men risikerer dermed også et mindre entydig fotavtrykk.

Samarbeid: Alle tilnærmingene kan fremme samarbeid gjennom krav i utlysning som legger vekt på for eksempel tverrfaglig, tverrsektorielt og internasjonalt samarbeid innenfor prosjekter/sentre. Prosjekter/sentre av en viss størrelse vil imidlertid legge bedre til rette for å realisere slike samarbeid innen prosjektene/sentrene enn mindre prosjekter. Nasjonalt samarbeid ligger til grunn for de nasjonale sentrene (tilnærmingene 1 og 4).

Sammenheng mellom sporene: Tilsvarende vil alle tilnærmingene kunne tilrettelegge for at sporene ses i sammenheng gjennom forskningsprosjekter og -sentre, men dette vil være enklest å fremme innen samme prosjekt/senter når disse er av en viss størrelse.

Satsingen må vokse: Hva som vil legge best til rette for vekst ut over forskningen og ut over 5-årsperioden er det ingen fasitsvar på. Sentre av noe størrelse (alternativ 1, 2 og 4) vil ha et godt utgangspunkt for å etablere langsiktige samarbeid. Samtidig vet vi at også mindre prosjekter med krav om samarbeid og medfinansiering har god multiplikatoreffekt.

Både rask og langsiktig: Jo større konstruksjoner som skal etableres, jo lengre tid vil det ta å komme i gang med satsingen. Samtidig vil de større prosjektene/sentrene legge bedre til rette for langsiktig forskning og utvikling.

Anbefalinger

I vårt første notat anbefalte vi at KI-satsingen bør ha som **ambisjon** å være langsiktig, fruktbar, banebrytende og tverrfaglig.

I dette notatet peker vi på at følgende **hensyn** må legges til grunn for å realisere denne ambisjonen: Satsingen må være tydelig; den må legge til rette for samarbeid mellom fag, sektorer og over landegrenser; sporene i satsingen må ses i sammenheng; satsingen må utformes så den kan vokse; og den må forene behovet for å komme raskt i gang med langsiktig kunnskapsutvikling.

Vi har skissert fire mulige **tilnærminger** som kan møter dette på ulikt vis: 1. Ett nasjonalt distribuert senter; 2. Flere sentre; 3. Portefølje av ulike typer prosjekter og tiltak; og 4. Kompetansehubs.

Vi har vist hvordan alle tilnærmingene har klare styrker ved seg, og at alle har noen ulemper som bør kompenseres dersom de skal realiseres. Tilnærmingene er ikke utformet i detalj og vil kunne videreutvikles, kombineres, og/eller fungere som inspirasjon for videre arbeid.

I ekspertgruppen er det ulike syn på hva som vil være den beste tilnærmingen for å ivareta hensynene vi har skissert.

En del av ekspertgruppen mener at **ett nasjonalt distribuert senter** vil være den foretrukne tilnærmingen. Disse legger vekt på at KI-milliarden gir en enestående mulighet til å få til en konsentrert satsing med et tydelig fotavtrykk der Norge plasseres på kartet som en KI-nasjon som vektlegger nordiske verdier i vår KI-satsing: tillit, demokrati, rettssikkerhet og velferd. En slik senter-satsing vil legge godt til rette for samarbeid både mellom sporene og være lett å samarbeide med for andre aktører nasjonalt og internasjonalt.

Andre i ekspertgruppen foretrekker en **kombinasjon av flere tilnærminger**. Disse vurderer risikoen ved en satsing på ett senter som høy. Både forutsetningene om nasjonalt samarbeid mellom alle relevante forskningsmiljøer og ambisjonene om så stor faglig bredde i ett senter, har vist seg krevende i andre sammenhenger. Internasjonale forskningssentre med AI som tema har enten et teknologisk fokus med noe samfunnsvitenskapelig forskning og lite eller ingen humanistisk eller juridisk forskning, eller et humanistisk eller samfunnsvitenskapelig fokus med lite eller ingen teknologisk forskning. Denne delen av ekspertgruppen peker ikke på én bestemt tilnærming som et

foretrukket alternativ, men på at satsingen kan integrere elementer fra flere av tilnærmingene som samlet gir en sterk satsing. For å sikre at satsingen får et tydelig fotavtrykk og fremme samarbeid mellom de ulike delene vil det være viktig med overgripende, tverrgående tiltak eller arenaer.

Hele gruppen står samlet i at uansett hvilken eller hvilke tilnærminger som velges er det viktig at ambisjonene for satsingen er høye og at hensynene vi har skissert i dette notatet ivaretas.

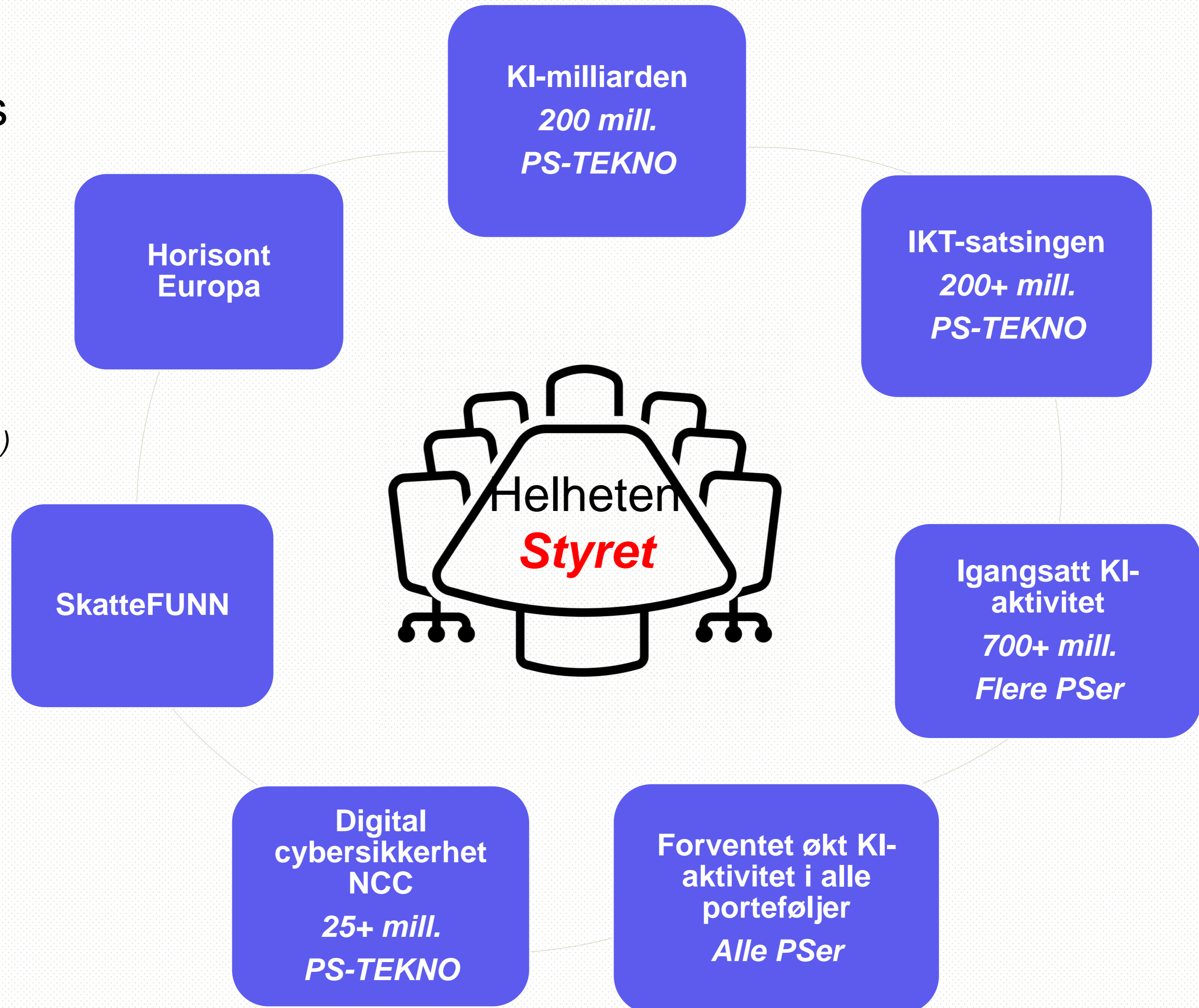
Avlevert til Norges forskningsråd 20. desember 2023

Ekspertgruppens medlemmer: Tanja Storsul (leder), Arnaldo Frigessi, Cathrine Pihl Lyngstad, Eirik Andreassen, Ieva Martinkenaite, Inga Strümke, Jill W. Rettberg, John Krogstie, Klas Pettersen, Olav Lysne, Petter Bae Brandtzæg, Signe Riemer-Sørensen og Tobias Mahler.

Forskningsrådets samlende KI-portefølje

Ca årlig budsjett,
rolle for styrene
(PS=porteføljestyre
TEKNO= muliggjørende tekn)

Sak S 08/24

Oppnevning av medlemmer til Forskningsrådets eksterne klageutvalg

Til Styret	Ansvarlig Direktør Tove Karin Stølen	Saksbehandler Marianne Randen	Vedlegg 1. <i>Mandat for Forskningsrådets eksterne klageutvalg</i>
Fra Adm dir Mari Sundli Tveit			

Bakgrunn I henhold til *Mandat for Forskningsrådets eksterne klageutvalg*, er det Forskningsrådets Styre som oppnevner utvalgets medlemmer.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet Vi fremmer saken for å få oppnevnt nytt medlem av Forskningsrådets eksterne klageutvalg (heretter Klageutvalget). Medlemmene av Klageutvalget oppnevnes for en periode på tre år av gangen. Oppnevningsperioden for de sittende medlemmene av utvalget går ut 30. september 2024. Nåværende medlem av Klageutvalget, Dagfinn Myhre fra Telenor Research, har imidlertid fått plass i Porteføljestyret for forskningssystemet. Siden det vil være uforenlig å delta både i Klageutvalget og i et porteføljestyre, må det oppnevnes nytt medlem til Klageutvalget. Myhres siste møte i Klageutvalget vil være 12. februar i år.

Vi ber Styret gi sin tilslutning til at nytt medlem av Klageutvalget oppnevnes for den resterende tiden Dagfinn Myhre skulle sittet, til 30.09.24, samt for en ny oppnevningsperiode på tre år fra 30-09.24 til og med 30.09.27.

Hovedpunkter Klageutvalgets sammensetning er nedfelt i *Mandat for Forskningsrådets eksterne klageutvalg*. Der står det under "*Organisering*", blant annet at ett av medlemmene i Klageutvalget skal være "*en person med god innsikt i spørsmål knyttet til næringslivet og næringsrettet forskning*", og at "*Ansatte eller medlemmer i Forskningsrådets styrende, bevilgende og rådgivende organer kan ikke oppnevnes*".

Dagfinn Myhre, som går ut av Klageutvalget, er den som har sittet der med erfaring fra næringslivet. Vedkommende som skal inn, bør ha lignende kompetanse.

Ett av forslagene til nytt medlem var Eirik Næss-Ulseth. Han beskrives som seriegründer, investor og har lang erfaring innenfor FoUI. Han er daglig leder i selskapet Sharpxview AS og er også involvert i flere andre selskaper.

	<p>Han har tidligere vært porteføljestyreleder i Porteføljestyret for industri og tjenestenæringer.</p> <p>Næss-Ulseth ble kontaktet for å høre om han ville stille seg til disposisjon, gitt styrets oppnevning, noe han sa ja til.</p>
<p>Risiko og økonomiske / Ressursmessige konsekvenser (kort)</p>	<p>Det er ingen risiko eller ressursmessige konsekvenser knyttet til saken. Klageutvalgets arbeid vil fortsette som vanlig i tråd med gjeldende mandat og ut fra antall klagesaker som blir sendt til utvalget for behandling og beslutning.</p>
<p>Forberedelse / prosess (kort)</p>	<p>Saken er utarbeidet av Avdeling for virksomhetsstyring som har hatt dialog med Område for innovasjon i næringsliv og offentlig sektor for å få forslag til mulige kandidater. Eirik Næss-Ulseth ble foreslått i tillegg til to andre, og Næss-Ulseth ble kontaktet for å høre om han ville stille seg til disposisjon gitt styrets oppnevning. Alle som har deltatt i forslagsprosessen er habile i forhold til å foreslå Næss-Ulseth som nytt KU-medlem. Klageutvalgets leder, Jan Fritjof Bernt, er orientert om saken.</p>
<p>Videre saksgang (kort)</p>	<p>Eirik Næss-Ulseth oppnevnes til en periode på sju måneder som erstatning for Dagfinn Myhre, pluss ny oppnevningsperiode for tre år fra 30.09.24 til 30.09.27. De øvrige styremedlemmene skal byttes ut ved utgangen av september.</p>
<p>Forslag til vedtak</p>	<p>Styret gir sin tilslutning til at Eirik Næss-Ulseth blir nytt medlem av Klageutvalget fra 01.03.2024 til 30.09.2027.</p>

Utarbeidet av: Avd. Invest og tilskudd	Mandat	Gyldig fra: 18.06.93
Dokumenteier: Avd. dir		Sist revidert: 01.05.22
Godkjent av: Adm. dir		

Mandat for Forskningsrådets eksterne klageutvalg

Hensikten med dokumentet

Dokumentet beskriver fullmakten til Forskningsrådets eksterne klageutvalg.

1. Klageordning

Klageutvalget er et frittstående klageorgan, oppnevnt av Forskningsrådets Styre.

2. Oppgaver

Klageutvalget skal behandle skriftlige klager på Forskningsrådets vedtak, med unntak av vedtak i tjenestemannssaker og innsynssaker etter offentlighetsloven.

Det er bare klager hvor søker mener avgjørelsen skyldes saksbehandlingsfeil, eller at det er vesentlig svikt eller mangler ved skjønnsutøvelsen, som skal behandles. Klageutvalget skal prøve om en eller flere av følgende regler ikke er overholdt ved saksbehandlingen og avgjørelsen:

- reglene om saksbehandling i forvaltningsloven
- Forskningsrådets interne saksbehandlingsregler
- alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper om forvaltningsmessig skjønnsutøvelse
- for klagesaker fra de regionale fondene skal Klageutvalget også se til at Retningslinjer for Regionale forskningsfond, fastsatt av Kunnskapsdepartementet 23.10.09 er overholdt

Klageutvalget kan ikke overprøve det faglige skjønn som ligger til grunn for vedtaket.

Finner Klageutvalget at det er gjort en slik feil at vedtaket må anses ugyldig, opphever Klageutvalget avgjørelsen og pålegger Forskningsrådet/styret for det aktuelle Regionale forskningsfond å behandle saken på nytt.

Klageutvalget skal ha en årlig dialog med ledelsen i Forskningsrådet og de regionale fondene om deres praksis og retningslinjer.

Organisering

Klageutvalget oppnevnes av Styret for tre år av gangen og skal bestå av fire personer, herav

- en jurist med god innsikt i forvaltningsrett
- en jurist med erfaring fra egen forskning
- en forsker med god innsikt i spørsmål knyttet til utøvelse av forskningsvirksomhet og forskningsetiske problemstillinger
- en person med god innsikt i spørsmål knyttet til næringslivet og næringsrettet forskning

I saker der det er nødvendig med god innsikt i statsstøttereguleringen, kan Klageutvalget innhente en rådgivende uttalelse fra en jurist med slik kompetanse.

Styret oppnevner leder av Klageutvalget. Ansatte eller medlemmer i Forskningsrådets styrende, bevilgende og rådgivende organer kan ikke oppnevnes.

Klageutvalget er beslutningsdyktig når ikke mindre enn tre medlemmer er til stede og avgir stemme. Vedtak gjøres med simpelt flertall. Ved stemmelikhet avgjør lederens stemme.

Klageutvalget avgir årsrapport til Styret.

Klageutvalgets medlemmer honoreres etter gjeldende regler i Forskningsrådet.

Klageutvalget skal ha en sekretær fra administrasjonen i Forskningsrådet. Vedkommende skal ikke ha en rådgivende funksjon i habilitetsspørsmål i Forskningsrådet.

Endringer

- Dokumentet ble opprettet 10.06.04 og endret etter godkjenning av Hovedstyret 17.02.11 (endringene er gjort for ivaretagelse av de regionale fondene).
- Dokumentet ble endret etter godkjenning av Hovedstyret 26.09.16 på bakgrunn av nye vedtekter for Forskningsrådet.
- Mandatet ble endret etter godkjenning av Hovedstyret 14.06.18 på bakgrunn av forslag fra Klageutvalgets leder om enkelte justeringer i mandatet, samt at det i visse saker er behov for kompetanse innen statsstøttereguleringen.